
Az

**V. Civil Foglalkoztatási
Konferencia
összefoglalója**

V. Civil Foglalkoztatási Konferenciakötet

NONPROFIT HUMAN SZOLGÁLTATÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

Az V. Civil Foglalkoztatási Konferencia összefoglalója

Szerkesztette:
Dr. Bényei Andrásné
Nonprofit Humán Szolgáltatók Országos Szövetsége

2008.

A kiadvány megjelenését támogatta:
a Szociális és Munkaügyi Minisztérium

Kiadja: a Nonprofit Humán Szolgáltatók Országos Szövetsége
Felelős kiadó: Dr. Kövér Ágnes
Megjelent: 500 példányban, a PART-2001 Kft gondozásában

BEKÖSZÖNTŐ

2007. december 6-án került sor az V. Civil Foglalkoztatási Konferenciára Budapesten. Az ötödik éve megrendezésre kerülő esemény, amelyen a mindenkori kormányzat és a civil szektor foglalkoztatáspolitikába érdekelt szervezetei cserélnek véleményt, jól reprezentálja, hogy ebben az ágazatban eredményesen működik a véleménycsere, a társadalmi párbeszéd.

Első alkalommal nyílik lehetőség a konferencián elhangzottakat kötetbe szerkeszteni, éppen ezért célszerűnek tarjuk a megelőző négy konferencia munkájára való visszatekintést is. E rövid visszatekintés minden bizonnyal érzékelteti, hogy a Civil Foglalkoztatási Konferenciáknak nem csak története, de egymásra épülése, szakmai, szellemi folytonossága is van. Az összegzés, a visszatekintés azért is célszerű, mert igazolja, hogy e párbeszéd fórum a folyamatosan változó gazdasági és társadalompolitikai, igazgatási keretek között akar és tud reflektálni a foglalkoztatáspolitikában bekövetkezett változásokra. Ne feledjük, ebben az időszakban váltunk az Európai Unió tagjává, léptünk át az előcsatlakozás időszakából az uniós tágállamokat megillető finanszírozás idejébe. De nem mellékes az sem, hogy a konferenciák időszakában a szaktárca irányítása kétszer is változott, sőt 2006-ban megtörtént a szociális-munkaügyi feladatok integrációja, mely új kihívásokat jelentett, fogalmaz meg ma is.

A kiadvány elsődlegesen az V. Civil Foglalkoztatási Konferencián elhangzottakat adja közre hangfelvétel felhasználásával, de a szerkesztők éltek a lehetőséggel, hogy a szövegekhez illeszkedő dokumentumokkal, adatokkal tegyék közérthetővé az elhangzottakat. Ezzel elsősorban azok számára szeretnének szakmai muníciót biztosítani, akik bár nem voltak jelen, de tájékozódni szeretnének az adott témakörökről. A konferencia a korábbiakhoz képest rendhagyó formában valósult meg. A bevezető előadásokat ugyanis három, élénk pódiumbeszélgetés követte, ahol a moderátorok és a pódiumbeszélgetés résztvevői a következő témaköröket járták körül:

- A Foglalkoztatási Megállapodások (Paktumok) helyzete, indikátorai, a civilek szerepe a térségi megállapodások végrehajtásában;
- Az integrált szociális és munkaügyi szolgáltatások kialakításának folyamata, a sztenderdizáció, az akkreditáció;
- Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Operatív Programjaiból elérhető támogatások - a finanszírozás feltételei.

A pódiumbeszélgetés interaktív jellegéből adódóan a hallgatóságnak is módja volt kérdezni egy-egy téma szakértőjétől. A szűk időkorlát ellenére éltek a lehetőséggel. A kötet az általános érdeklődésre számot tartó felvetéseket, válaszokat is rögzíti.

A kötet függelékei kiegészítő információkat, dokumentumokat tartalmaznak az V. konferencia témaköreihez, mely jelentősen kitágítja a Konferencián elhangzottakat, és közlésükkel elsőként kapnak széles szakmai nyilvánosságot.

A szerkesztők nevében hasznos és értő olvasást kívánok minden érdeklődőnek!

A CIVIL FOGLALKOZTATÁSI KONFERENCIÁK RÖVID TÖRTÉNETE

Az **I. Civil Foglalkoztatási Konferencia** (2003. november 17.) a párbeszéd és együttműködés hívószavakat kapta. Az ágazati minisztérium a tárcák közül elsőként – követve a kormányzat civil stratégiájának szellemiségét – elkészített és közzétette ágazati civil stratégiáját. A szaktárca törekvései a civil szektor képviseleti és szolgáltatói funkcióira, azok egyidejű fejlesztésére irányultak. A szaktárca törekvései az alábbiakban foglalhatók össze.

- Kapcsolattartás az érdekképviselőt végző civil szervezetekkel. A részvételi demokrácia, az érdekképviselő, az érdekegyeztetés, a civil párbeszéd intézményes kereteinek megerősítésében.
- A civil szervezetek társadalmi részvételének megerősítése az ágazati döntés-előkészítésben, a döntéshozatalban és az ellenőrzésben.
- A civil, nonprofit szolgáltató szervezetek széleskörű bevonása a közfeladatok teljesítésébe, az állammal és önkormányzatokkal való munkamegosztásuk kiszélesítése.
- A munka világához kötődő civil szervezetek számának növelése, működőképességük, stabilitásuk erősítése.
- A civil szervezetek foglalkoztatási potenciáljának, illetve kapacitásának kihasználása az Európai Szociális Alap forrásai fogadásának, valamint a Humánerőforrás Operatív Program végrehajtásában való aktív részvétel biztosításával.

Ekkor már közel egy éve működött a Civil Foglalkoztatási Műhely, így a résztvevők megismerkedhettek az addigi tapasztalatokkal, jövőbeni tervekkel.

A **II. Civil Foglalkoztatási Konferencia** (2004. december 3.) keretében a civil és kormányzati szakértők négy témát vitattak meg az állásfoglalás szándékával:

1. A civil szervezetek helyzete és a civil közreműködéssel megvalósítható foglalkoztatás-bővítés lehetőségei.
2. A civil-nonprofit szervezetek forrásfelvevő és hasznosító képessége, támogatási rendszerek.
3. Civil partnerség, helyi foglalkoztatási együttműködések az intézményi szereplőkkel.
4. Civil hálózatok, együttműködések, segítő rendszerek, szolgáltatók.

A Konferencia keretében aláírásra került egy Szándéknyilatkozat a közel tíz éves együttműködés kiemelkedő állomása a teljes-körű intézményesüléshez vezető úton.

Az **SZMM - CFM Szándéknyilatkozat** rögzíti:

- A magyarországi harmadik szektorban a munkavállalók száma folyamatosan növekszik, de a dinamikus fejlődés ellenére is messze elmarad az Európát jellemző arányoktól. Az EU tagállamaiban a munkavállalók 8-10%-a a nonprofit szektorban szerzi a munkajövedelmét. Nálunk ugyan ez az arány 2,5 %, számuk a 100 ezer főt nem éri el.
- A hazai civil, nonprofit szervezeteknek alig egy százaléka, 350-400 szervezet szakosodott nonprofit foglalkoztatási, és a foglalkoztathatóság javítását célzó tevékenységekre. Számuk és arányuk alacsony szinten megrekedni látszik, területi megoszlásuk egyenetlen.
- Az ágazati civil stratégia céljainak megfelelően a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium kezdeményezésére és anyagi támogatásával a foglalkoztatási célú nonprofit szervezetek ernyőszervezetei 2003. szeptemberétől működtetik a Civil Foglalkoztatási Műhelyt. A Műhely tág teret biztosít az állami és civil szervezetek szakmai törekvéseinek megvitatására, a tapasztalatok feldolgozására és értékelésére, a civil szervezetek közötti feladatok megosztására és összehangolására. A kezdeti eredmények biztatóak.
- Hazánk EU-tagsága jelentős, - a nonprofit foglalkoztatás bővítését is szolgáló - pénzügyi alapokat tett hozzáférhetővé a munka világához kötődő civil szervezetek számára, s ezáltal a fejlődés új távlatai nyíltak meg.
- A civil, nonprofit szervezetek közreműködésével megvalósuló foglalkoztatás-bővülés és az együttműködés kiszélesítése érdekében feltétlenül szükségessé vált az ágazati civil párbeszéd fejlesztése. Ennek keretében a Civil Foglalkoztatási Műhelyben együttműködő szervezetek kezdeményezésére a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium és a foglalkoztatási civil-nonprofit szervezetek ernyőszervezetei, kinyilvánítják azon szándékukat, hogy 2005. első félévétől létrehozzák, intézményesítik, majd a kölcsönös előnyök alapján működtetik, a szaktárca és a civil foglalkoztatási szervezetek közötti érdekegyeztetést.

A szándéknyilatkozattól a megvalósításig közel egy év telt el, de a 2005. december 1-én megtartott **III. Civil Foglalkoztatási Konferencia** újabb szakaszhatárt jelentett az ágazati civil érdekképviselet kiépítése terén. Ennek a mérföldkőnek megalapozója volt, hogy a Strukturális Alapok forrásainak fogadása kapcsán megjelent problémák megoldásában a CFM aktív szerepet vállalt. 2005. június 15-én került

aláírásra az a *munkaprogram* melynek keretében az FMM - CFM - HEFOP IH négy munkacsoportot hozott létre, tételesen:

1. A pénzügyi elszámolásokkal kapcsolatos kérdések,
2. A projektkezelő rendszer működésének racionalizálása, hatékonyságának biztosítása,
3. A likviditási problémák kérdésköre,
4. A modell-értékű foglalkoztatási programok hosszú távú működtetését biztosító támogatáspolitikák kialakítása.

A konfliktusokkal, érdekütköztetéssel, érdekharmozációval kapcsolatos tevékenység *szétfeszítette* a korábbi szakmai műhelymunka kereteit és felgyorsította az érdekképviseleti rendszer megalapozását, intézményesítését.

A 2005. november 30-án aláírt **FMM - CFM Megállapodás** rögzíti:

- A megállapodás célja a partnerség és a szakmai együttműködést szolgáló érdekegyeztetés kiszélesítése, intézményes kereteinek megteremtése.
- A Felek vállalják, hogy a kölcsönös érdekek figyelembevételével kétoldalú érdekegyeztető fórumrendszert hoznak létre és működtetnek.
- Az ágazati civil érdekegyeztetési rendszer olyan komplex együttműködést foglal magába, amely segíti:
 - a foglalkoztatáspolitikai kormányzati döntéshozatal során a civil tapasztalatok, javaslatok felhasználását,
 - a civil erőforrások bevonását a foglalkoztatáspolitikával kapcsolatos közfeladatok ellátásába, a részvétel elvének megfelelő civil közreműködést a minisztériumi munkában és az irányítása alatt működő intézményrendszer tevékenységében,
 - az ágazati tevékenység civil figyelemmel kísérését.
- Az ágazati civil érdekegyeztetés rendszerének területei:
 - *Ágazatpolitikai célok kialakításában, megvalósításában való részvétel*
 - *Forrás felhasználásban való közreműködés*
 - *Nemzetközi kapcsolatok, programok*
- A Felek megállapodnak abban, hogy az ágazatot érintő stratégiai, koncepcionális kérdések megvitatásának, a kétoldalú érdekegyeztetési rendszer kiépítésének fórumaként, - átmeneti jelleggel az érdekegyeztetési rendszer kiépüléséig - a Civil Foglalkoztatási Műhely tagjaiból és FMM delegáltakból álló paritásos Konzultatív Tanács szolgál.
- Az együttműködési megállapodás a kétoldalú érdekegyeztetés hatásköreinek jogi normákba foglalásáig szól. A Felek az ágazati

civil érdekképviselési rendszer kiépülésének folyamatát félévente áttekintik és értékelik a közös munkát, szükség esetén javaslatot tesznek a megállapodás módosítására.

- A megállapodás nyitott, ahhoz bármely foglalkoztatási civil érdekképviselési ernyőszervezet csatlakozhat, s részt vehet megvalósításában, ha vállalja a jelen megállapodásban foglalt feltételek teljesítését.

A megállapodásban foglaltak megvalósítását a 2006. január 19-én megalakult 10 fős bipartit **Konzultatív Tanács** gondozza az Ügyrendjében és munkatervében foglaltak szerint. A Tanácsban azonos képviselettel és jogosítványokkal ül le a civilek és a munkaügyi kormányzat 5-5 képviselője.

Az érdekegyeztetés szakmai témaköreire négy munkacsoport szerveződött, ezzel a közel egy évtizedre visszanyúló konzultáció és foglalkoztatási civil érdekegyeztetés fejlődése új szakaszhoz ért. Önálló életre kelt az ágazati civil érdekképviselés makroszintje.

A IV. Civil Foglalkoztatási Konferencia (2006. november 23.) programja szerint az Új Magyarország Fejlesztési Terv és a nonprofit, civil szervezetek számára elérhető források bemutatása volt.

Csizmár Gábor bevezető előadásában a foglalkoztatáspolitikai aktuális kérdései, az SZMM és intézményei feladatainak ismertetésén túl számos fontos változást ismerhettek meg jelenlévők, nevezetesen a munkaügyi szervezetek regionalizálódását, valamint a pályázatok kezelőinek összevonását az ESZA Kht-hoz való rendelését (éppen a HEFOP megvalósítása során felmerült egyeztetések hatására).

Majd több előadás is elhangzott a 2. Nemzeti Fejlesztés Tervben található foglalkoztatási programokról, illetve a civil szervezetek lehetőségeiről az operatív programokban a Társadalmi Megújulás OP (TÁMOP), Regionális OP-k (ROP), Társadalmi Infrastruktúra OP (TIOP) programok tervezeteiről, a nonprofit szervezetek konkrét lehetőségeiről.

Pirisi Károly az Állami Foglalkoztatási Szolgálat főigazgatója beszámolt az ÁFSZ és a civil szervezetek meglévő és lehetséges kapcsolatairól.

Végül ismertetésre került „A kormányzati és ágazati civil kapcsolatok, fejlesztésének irányelvei” című dokumentum. A dokumentum társadalmi egyeztetése a vége felé tartott, így a részt vevők betekintést kaphattak a széleskörű egyeztetés menetéről, a beékeztetett észrevételekről és beépítésük módjáról.

Mivel ekkor a civil szervezetek már jelentős tapasztalatokkal rendelkeztek a HEFOP programok megvalósítása terén, melyek sok esetben sajnos negatív előjelűek voltak, így nem lehetett megkerülni, hogy ezekről a súlyos problémákról ne essen szó. Ekkora bebizonyosodott,

hogy a közreműködő szervezetek sem készültek fel megfelelően az uniós források fogadására, illetve a pályázatok megfelelő lebonyolítására. A ténszerűség kedvéért be kell ismernünk, hogy a civil, nonprofit szervezetek sem mérték fel kellő körültekintéssel mivel jár a másfajta pályázati rendszer, az uniós pályázatok megvalósítása. Az ő problémájuk alapvetően az, hogy nem rendelkeznek megfelelő erőforrás-tartalékkal, ahhoz, hogy képesek legyenek önerőből áthidalni a támogatási rendszer kezelőinek bürokratikus, sokszor nehézkes és egymásnak is ellentmondó ügyvitelét.

Talán a fentiekből is kiolvasható, hogy az első konferencián bemutatott minisztériumi törekvések nem évültek el, azokat sajnós akár a VI. Civil Foglalkoztatási Konferencián is időszerűnek találhatjuk. Az immár hatodik éve tartó hullámvasút-élmény, melyet a civil szektor foglalkoztatással foglalkozó részének el kellett viselnie mára elgyengítette a szervezeteket, ahelyett, hogy megerősített volna. Az újabb és újabb reményteli ígérek után általában a szomorú valósággal kellett szembesülnünk. Az uniós csatlakozásunk nem hozta meg a várva várt kiszámítható, partnerségen alapuló, hosszú távú fejlődést sem a szervezetek, sem a klienseik számára.

A jelenlévőket türelemre és megértésre kérték a felszólalók, hiszen hatalmas változások léptek életbe, melyek összecsiszolódására bizony várni kell, ez a várákozás és türelem jellemezte az eltelt időszakot az **V. Civil Foglalkoztatási Konferenciáig**, melyet 2007. december 6-án rendeztünk.

AZ V. CIVIL FOGLALKOZTATÁSI KONFERENCIA

Dr. Bényei Andrásné a Foglalkoztatási Civil Konzultatív Tanács Civil oldalának elnöke egyben a Nonprofit Humán Szolgáltatók Országos Szövetségének ügyvezető igazgatója köszöntötte az V. Civil Foglalkoztatási Konferencia résztvevőit. Bevezetőjében elmondta, hogy milyen eltérések és milyen hasonlóságok fedezhetőek majd fel a konferencia jellegében az elmúlt évekhez képest. Minderről a kötetünk második fejezete nyújt visszapillantást.

Az Országos Civil Foglalkoztatási Konferenciák fél évtizedre visszanyúló történetében ez volt az első alkalom, hogy a résztvevők nem üdvözölhették körükben Csizmár Gábor államtitkárt, az előző Kormány munkaügyi miniszterét, akit halaszthatatlan államigazgatási kötelezettsége rendelt Brüsszelbe, ahol az unió szakminiszttereinek rendszeres évi találkozóján képviselte a nemzeti foglalkoztatáspolitikai érdekeit. Ugyanakkor ez volt az első alkalom, hogy nem került sor valamely, a foglalkoztatáspolitikai és a civil szféra együttműködését rögzítő megállapodás aláírására. Ennek oka, hogy az eddig meglévő megállapodásokat (ld. mellékletek) kell majd át-, és esetleg továbbgondolni, illetve javítani és továbbfejleszteni a Civil Foglalkoztatási Műhely, a Foglalkoztatási Konzultatív Tanács által képviselt civil érdekek megjelenítését, artikulációját, és az ágazati minisztérium együttműködését.

Évről évre ismétlődő témák a konferencián - ez évben sem volt másképp - a pályázati lehetőségek és a finanszírozás.

A konferencia négy blokkot kínált a hallgatóság számára. Az első blokk első részében - ahogy az elmúlt évek hagyományai diktálták - a Kormány foglalkoztatáspolitikáját reprezentáló előadó fejtette ki gondolatait az elmúlt, 2007-es év munkaerő-piaci tendenciáiról, valamint meghatározta a következő év gyakorlati feladatait. Csizmár Gábor távollétében a szaktárca közvetlen irányítása mellett működő országos hatáskörű intézmény képviselője kapott lehetőséget az említett témák ismertetésére.

Dr. Kakuszi István, aki a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal főigazgató-helyettese, a Rehabilitációs és Szociális Igazgatóság vezetője, alapvetően két témakörrel beszélt. Az egyik a foglalkoztatás aktuális kérdései a másik a civil szervezetek lehetőségei a következő időszak-

ban. Magyarországon a foglalkoztatás legnagyobb problematikája a viszonylag alacsony foglalkoztatási arány. (60 %). Az inaktívak 80-85%-a valamilyen ellátásban részesül és sok esetben ezek az emberek nem is jelennek meg a munkaerő-piacon. Ez a probléma korlátozza a gazdaság növekedését, korlátozza az államháztartás bevételét, és emiatt nem lehet tartósabb adó-és járuléksökkentés. Az előadás idején érvényes, az FSH¹ **metodikája alapján rögzített munkaerő-piaci statisztikát az alábbi táblázat reprezentálja:**

AZ ÁFSZ ADATAINAK ÖSSZEFOGLALÓ TÁBLÁZATA

SUMMARY REPORT OF THE HUNGARIAN PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

2007 december / December 2007

Kategóriák / Categories	Létszám, fő Number of	Változás az előző hónaphoz képest / Changes compared to previous month		Változás az előző évhez képest / Changes compared to the same period previous year	
		fő / number	%-ban / in %	fő / number	%-ban / in %
Nyilvántartott állásukeresők összesen <i>Registered jobseekers total</i>	445011	25167	6,0	41572	10,3
<i>Ebből / From this</i>					
pályakezdő / <i>school-leavers</i>	40180	-1109	-2,7	3285	8,9
25 évesnél fiatalabb / <i>younger than 25 years</i>	69585	898	1,3	6440	10,2
férfi / <i>males</i>	232733	19793	9,3	22644	10,8
nő / <i>females</i>	212278	5374	2,6	18928	9,8
szakképzetlen / <i>without qualification</i>	226637	12935	6,1	21728	10,6
diplomás / <i>graduates</i>	19948	-221	-1,1	1909	10,6
nyilvántartásba belépők / <i>monthly inflow to the register</i>	67464	18539	37,9	6100	9,9
első alkalommal belépő állásukeresők / <i>first-time entrant jobseekers</i>	6448	446	7,4	-38	-0,6
tartósan regisztrált állásukeresők* / <i>registered jobseekers longer than a year</i>	135060	4745	3,6	27295	25,3
Tartósan nyilvántartottak aránya (%) <i>Ratio of long-term registered (%)</i>	30,3	-0,7**	-	3,6**	-
Átlagos regisztrációs idő (nap) / <i>Average length of registration (day)</i>	319	-11	-3,3	26	8,9

* Egy éve, vagy annál régebben megszakítás nélkül minden hónapban szerepelt a nyilvántartásban. / *Continuously registered longer than a year, without break*

** %-pont / *% point*

Érdemes azonban egy nemzetközi, ILO (International Labour Office - Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) standard alapján végzett méréssel

összevetni a fentieket. A KSH Gyorsjelentése szerint 2007. szeptember-novemberi időszakban a foglalkoztatottak száma 3 millió 922 ezer, a munkanélkülieké 316 ezer fő volt, ami 7,5%-os munkanélküliségi rátát jelentett. A vizsgált időszakban a 15-74 éves népesség 54,9%-a, a 15-64 éveseknek 61,9%-a, a munkavállalási korúaknak pedig 65,0%-a jelent meg a munkaerőpiacon.

A 15-74 éves foglalkoztatottak létszáma átlagosan 3 millió 922 ezer volt, közel 37 ezer fővel kevesebb, mint az előző év azonos időszakában. A nemzetközi összehasonlításban használt 15-64 éves korcsoportra számított foglalkoztatási ráta 57,3%-nak felelt meg, ami közel fél százalékponttal kevesebb az előző évi adathoz képest.

A munkanélküliek száma a 2007. szeptember-novemberi időszakban 316 ezer, a munkanélküliségi ráta 7,5% volt, utóbbi megegyezett a 2006. azonos időszakában mérttel. (Az Eurostat által publikált, a regisztrációs munkanélküliségi adatok dinamikája alapján továbbvezetett harmonizált munkanélküliségi ráta az időszak középso hónapját jelentő októberben: EU-15: 6,7%; EU-27: 6,8%.)

A munkanélküliek 18,8%-a a munkaerőpiacon csak kis létszámban jelenlévő 15-24 éves korosztályból került ki. Az e korcsoportot jellemző munkanélküliségi ráta 18,5% volt, 1,6 százalékponttal alacsonyabb az egy évvel ezelőtti értéknél.

A munkanélküliek 45,8%-a egy éve vagy annál régebben keresett állást. A munkanélküliség átlagos időtartama 16,7 hónap.²

Tájékoztatójában az előadó kitért a fejlesztési lehetőségekre a foglalkoztatás területén az Európai Unióban.

Ennek megértéséhez azonban mindenekelőtt érdemes áttekinteni, hogy milyen szakpolitikák, folyamatok, stratégiai tervek léteznek a nemzetek feletti, szupranacionális irányítást, szabályozást megteremtő Európai Unióban.

- Energia és természeti erőforrások,
- *Foglalkoztatás és szociális jogok,*
- *Gazdaságpolitika, pénz- és adóügyek,*
- *Igazságügy és a polgárok jogai,*
- *Környezetvédelem, fogyasztóvédelem és egészségügy,*
- *külkapcsolatok és külügyek,*
- *Kultúra, oktatás és ifjúság,*
- *Mezőgazdaság, halászat és élelmiszer-biztonság,*
- *Régiók és helyi fejlesztés*
- *Tudomány és technológia,*
- *Üzleti élet.*

2 www.ksh.hu/munkaeropiac

Az EU foglalkoztatási céljait, amelyeket a Lisszaboni Stratégia alapján fogalmazott meg, a Nemzeti Foglalkoztatási Akcióterv tartalmazza. Eszerint:

2005-re: 67%-ra emelni a foglalkoztatás szintjét, a nők foglalkoztatási szintje érje el az 57%-ot ;

2010-re: 70%-ra emelni a foglalkoztatás szintjét, a nők foglalkoztatási szintje haladja meg a 60%-ot, 50%-ra emelni az idősebbek (55-64 évesek) foglalkoztatási szintjét A munkanélküliséget összehasonlítva a szélső értékekhez a következőket tapasztalhatjuk.

Legalacsonyabb: Dánia: 3,2%

EU 27 átlaga: 6,8%

Magyarország: 7,7%

Legmagasabb: Szlovákia: 10,6%

A foglalkoztatást érintő célkitűzések a számok nyelvén a konvergencia-programban

	EU 25-ök átlaga		Uniós célkitűzések		Magyarország	Nemzeti célkitűzések	
	2000	2005	2005	2010	2005	2005	2010
Foglalkoztatási ráta (%)	62,4	63,8	67	70	56,9	57	58,7

Forrás: EUROSTAT

Az aktív munkaerő-piaci politikák megerősítését az alábbi indikátorok teljesülése jelenti.

	EU 25-ök átlaga		Uniós célkitűzések		Magyarország	Nemzeti célkitűzések	
	2000	2004	2005	2010	2005	2008	2010
Aktivitási ráta (15-64 éves korú népesség)	68,7	69,7	-	-	61,3	62,1	63,3
Nők aktivitási rátája	60,0	62,0	-	-	55,1	56,2	57,6
Férfiak aktivitási rátája	77,4	77,5	-	-	67,9	68,2	69,1

Forrás: EUROSTAT

Az előadásban elhangzott, hogy 2003-2009 között a foglalkoztatási

rata növekedése 63 %-ról 70 %-ra nőne. Magyarország vállalása 57 %-ról 63 %-ra. Nők esetében az Uniós célkitűzés 55%-ról 60 %-ra. Magyarország vállalása 51%-ról 57 %-ra. Az 55 év felettek esetében Unió: 40-50% közötti növekedés Magyarország 29-37 % közötti növekedés.

Magyarország 2010-re elérné az Uniós országok 2003. éves szintjét a foglalkoztatási ráta tekintetében. Tehát jelentős elmaradást kell bepótolni. A Szociális és Munkaügyi Minisztérium alapvető célkitűzése: a foglalkoztatás biztonságának erősítése, ezen belül al-célok:

- a munkanélküliség megelőzése, hátrányos következmények enyhítése (pályakezdők segítése, a külföldiek foglalkoztatásának újr szabályozása)
- hátrányos helyzetű személyek munkaerőpiaci-integrációjának elősegítése (köz munkaszervezés, védett piacok kialakítása, védett szervezetek segítése, távmunka elterjedése).

A pályakezdőket és a munkanélkülieket érintő START + és START Extra programokban járulékfizetési kedvezményben részesülnek a munkaadók. A foglalkoztatási támogatási rendszer egyszerűsödik.

Az előadó ezután kitért az uniós pályázati lehetőségekre, amelyeknél a civil szervezetek számára domináns módon az Új Magyarország Fejlesztési Tervben a Társadalmi Megújulás Operatív Programban találhatóak az elérhető, pályázható források. A 2008-tól induló programok közül a következőket emelte ki Kakuszi úr.

TÁMOP 1. programok a hátrányos helyzetűek foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése. 2007-2008. a tervezési időszak, az elkövetkező 2-3 évre mintegy 11 Milliárd forint áll rendelkezésre, a teljes tervezési ciklust érintve, a 2007-2013-ig terjedő időszakra összesen 47 milliárd. Az első két évben közel 10.000 embert vonnak be a programban és közel 3000 embert elhelyezését tervezik biztosítani.

Egy megváltozott munkaképességű személyre emelt szintű támogatás jut. **A rokkant ellátási rendszert a tárca átalakítja.** Ennek keretében 2007 júliusától, 2008. januári hatálybalépéssel új szisztéma kialakítására került sor a foglalkozási rehabilitáció intenzitásának a javítása érdekében, ennek része, hogy új szakmai alapokra helyezik az egyének munkaképességének megítélését. Azaz a megmaradt munkaképesség felhasználásának lehetőségét fogják megállapítani, az így „született” rehabilitálható egyéneket a munkaerő-piaci belépésre kell felkészíteni, és itt lesz nagy szerepe a civil szervezeteknek.

Rehabilitáció: A rehabilitáció olyan szervezett segítség, amit a társadalom nyújt az egészségében, testi vagy szellemi épségében ideiglenes vagy végleges károsodás miatt fogyatékos személynek, hogy helyreállított vagy megmaradt képességei felhasználásával ismét elfoglalhassa helyét a közösségben. A rehabilitáció egészségügyi, pszichológiai, oktatási-nevelési, foglalkoztatási és szociális intéz-

kedések tervszerű, együttes és összehangolt, egyénre szabott, az érintett személy tevékeny részvételével megvalósuló alkalmazása. (1997. évi CLIV. Törvény az egészségügyről)

A nyolcvanas évek végéig a rokkant, fogyatékossgal született, vagy azzá vált munkavállalók továbbfoglalkoztatása a munkaadókat terhelte. Erre mind a nagyvállalati foglalkoztatás szerkezete, mind a vállalati bérszabályozás rendszere (bértömeg-gazdálkodás) lehetőséget nyújtott. A nyílt munkaerő-piacmegjelenésével ez a lehetőség megszűnt, a korábban aktív emberek rokkantsági nyugdíjba, vagy rendszeres szociális járadékba menekültek a munkanélküliség elől. A munkaerő-piaci helyzet változásával 1998-tól a munkaerő-piaci szervezet megkezdte a foglalkozási rehabilitáció rendszerének kiépítését. Ennek legfontosabb állomásai az alábbiakban összegezhetők:

- a megyei rehabilitációs munkacsoportok felállítása a munkaügyi központokban,
- a megváltozott munkaképességű munkavállalók elhelyezkedését elősegítő támogatási és szolgáltatási rendszer kialakítása,
- a regisztrált megváltozott munkaképességű munkanélküliek készség-állapot felmérése,
- a hatékony foglalkozási rehabilitációhoz nélkülözhetetlen kapcsolatrendszer kialakítása (foglalkozás-egészségügyi szakellátó helyek, munkaadók, civil szervezetek, stb.)

Várható fejlesztések:

- a foglalkozási rehabilitáció kapcsolatrendszerének erősítése
- információhoz, szolgáltatásokhoz való hozzáférés megteremtése, fizikai és kommunikációs akadálymentesítés,
- Rehabilitációs Információs Centrumok fejlesztése
- képességvizsgálati, pszichológiai laboratóriumok fejlesztése,
- módszertani és informatikai fejlesztések,
- segítő, támogató szolgálatok létrehozása, támogatása,
- regionális képző központok hálózatában a fogyatékos emberek integrált képzési feltételeinek kiépülése
- rehabilitációs munkahelyek létrehozásának, korszerűsítésének, akadálymentesítésének támogatása,
- munkaadói érdekeltségi rendszer átalakítása.

TÁMOP 1.1.2. Decentralizált programok: pályakezdők, idősek, munkaerőpiacra visszatérő nők. 26 milliárd forint van az elkövetkező 2-3 évre, az egész időszakra pedig 78 milliárd. Ennek gesztora az SZMM, de a regionális munkaügyi központok kapják a megvalósítás

lehetőségét, alapozva a régió sajátos munkaerő-piaci klímájára.

TÁMOP 2.1.1 A „Lépj egyet előre program” második fázisa, ahol az elavult, már nem piacképes szakmák helyett új szakmák képzésére nyílik lehetőség. 10 milliárd forint van az elkövetkező 2-3 évre, az egész időszakra pedig 34 milliárd. Ekkora összegekkel jelentős eredményeket kell elérni.

TÁMOP 1.4.1. kiírás az alternatív munkaerő-piaci programok indításának forrását teremti meg. Ezeket a programokat civil szervezetek valósítják meg, csak civil szervezet lehet az elsődleges kedvezményezett. A 3 milliárdos forrásra a pályázati kiírás már megjelent. A nyertesek számára az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány nyújt szolgáltatásokat, támogatja őket, hogy vállalt céljaik, az indikátorok minél eredményesebben teljesüljenek.

TÁMOP 2.5.1. c) komponens - Érdekképviselői tevékenységet ellátó civil ernyőszervezetek kapacitásainak fejlesztése.

TÁMOP 2.6.1. projekt tartalmazza az akkreditációs eljárás tervezésének elindítását. Bizonyos szolgáltatásokat az ÁFSZ megvehet civil szervezetektől is. Tervek szerint 2009. első feléig megtörténik a civil szervezetek által nyújtott szolgáltatások tipizálása, standardizálására, majd akkreditálása.

Stabil helyzet elérésére, hosszabb távon átlátható finanszírozásra, elszámolható és ellenőrizhető rendszerre van szükség. Az új szolgáltatásokra, új munkalehetőségekre épülő kísérleti programok helyi foglalkoztatási megállapodások keretében jöhetnek létre. Itt is nagy szerepe lehet a civil szervezeteknek.

Az első blokk második felében, a bevezető előadás után a civil szervezetek nevében felszólaló foglalta össze a civil szervezetek tapasztalatait, elvárásait. **Molnár Máté** a Civil Foglalkoztatási Műhely tagja, az Országos Tranzitfoglalkoztatási Egyesület elnöke hangsúlyozta, hogy civilek nélkül nem megy sem a foglalkoztatási célkitűzések valóra váltása, sem a szociális gazdaság kiépítése.

A kormányzatnak és a civil szférának szorosabban kell együttműkönie, hogy az évek során felhalmozott tudás kiaknázható legyen. A civil már rég nem az „amatőr” rokon értelmű kifejezése, hanem „profi” a maga területén. A szociális gazdasági szférában foglalkoztatottak aránya az Uniós országokban 8 %, míg Magyarországon 2-2,5 %. Ez gátja lehet az Uniós programok kivitelezésének.

Molnár Máté is kitért az EU prioritásaira, ezek:

- szociális kohézió
- teljes foglalkoztatottság,
- harc a szegénység és kirekesztettség ellen,
- részvételi demokrácia erősítése,
- jobb minőségű kormányzás,
- tudás alapú társadalom (life-long learning - LLL - egész életen át tartó tanulás) fejlesztése,
- 2010-re a világ legdinamikusabban fejlődő régiójává válni.

Az EU Bizottsága már 1995-ben elismerte, hogy a lakosság 30 - 50 % - a szoros kapcsolatban áll a szociális gazdasággal. A legfőbb probléma, hogy nincs régi történelmi múltja, főleg a civil foglalkoztatási szervezeteknek, illetve a civil szervezetek többsége nem rendelkezik olyan objektív feltételrendszerrel, amely lehetőséget adna, hogy minden esetben élni tudjon azokkal a lehetőségekkel, amelyeket a pályázat kínál.

Nézzük meg a szociális gazdaságban foglalkoztatottak arányát egyes európai országban³

Ország	Foglalkoztatottság (%)
Ausztria	8,0
Dánia	13,8
Anglia	8,4
Franciaország	6,8
Németország	6,4
Spanyolország	9,9

A civil szféra fejlődött az elmúlt időszakban a rendszerváltás óta a szervezetek száma meghatszorozódott, a szektorban foglalkoztatottak aránya megkétszereződött. Külön ki kell emelni a szektor dominanciáját az önkéntes foglalkoztatás kimunkálásában és elterjesztésében. Ezzel párhuzamosan bevételek és a lebonyolított pénzforgalom is megsokszorozódott. A szektor egy forinttámogatáshoz átlagban 4 forinttal járult hozzá. Ezen pályázati bevételekből, olyan programok

3 Csoba J.-Frey M.-G Fekete É.-Lévai M.-Soltész A (2007):Szociális gazdaság kézikönyv, OFA Budapest

tudtak megvalósulni, ahol olyan célcsoportok tudtak helyzetükön változtatni, akik a civil szervezetek „közbenjárása” nélkül erre képtelenek lettek volna. Pótolták a hiányzó közösségi szolgáltatásokat, innovatív eljárásokat alakítottak ki és terjesztettek el, aktív szereplői az államreform során a közszolgáltatások kiszervezésének (outsourcing).

A nonprofit szektor összes bevétele szervezeti jelleg szerint, 2005

Szervezeti jelleg	Millió Ft	Megoszlás (%)	Egy szervezetre jutó bevétel, ezer Ft
Klasszikus civil szervezet	356 925,0	41,8	7 236
Érdekképviselő	96 702,3	11,3	23 073
Egyéb nonprofit szervezet	401 136,0	46,9	126 064
összesen	854 763,3	100,0	156 373

Forrás: KSH

A nonprofit szervezetek által foglalkoztatottak száma szervezeti jelleg szerint, 2005

Szervezeti jelleg	Főállású teljes munkaidős	Főállású, rész-munkaidős	Nem főállású	Számított főállású
	foglalkoztatottak száma			
Klasszikus civil szervezet	26.283	5.803	5.129	29.697
Érdekképviselő	4.417	822	740	4.902
Egyéb nonprofit szervezet	44.020	7.710	1.256	48.001
Összesen:	74.720	14.335	7.125	82.600

Forrás: KSH

A nonprofit szervezetek önkéntes segítőinek főbb mutatói szervezeti jelleg szerint, 2005

Szervezeti jelleg	Önkéntes segítőik				Egy főre jutó átlagos munkaóra	Számított önkéntesként foglalkoztatottak	
	száma	megoszlása, %	Által az év során végzett munka becsült időtartamának			száma	becsült bérmegetakarítása, millió Ft
			összege, óra	megoszlása, %			
Klasszikus civil szervezet	345.218	92,9	71.734.272	95,2	207	34.488	59.872,0
Érdek-képviselő	20.963	5,6	2.698.440	3,6	128	1.297	2.252,2
Egyéb nonprofit szervezet	5.558	1,5	937.596	1,2	168	451	782,6
Összesen	371.739	100,0	75.370.308	100,0	202	36.236	62.906,8

Forrás: KSH (In. Nonprofit szervezetek Magyarországon 2005, Központi Statisztikai Hivatal Budapest, 2007.)

A megvalósítás során számos nehézséggel kell szembe nézni. Ezek közül egy jelenség, hogy egyes komplex foglalkoztatási program esetében sokszor a képzési időt kell lecsökkenteni ahhoz, hogy a pályázati pénzből „kijöjjön” az adott civil szervezet. Az a célcsoport, melynek tagjai speciális felzárkóztatást igényelnek, 5-6-8 hónap alatt képezhetők ugyan, alkalmanként meg is szerezhetik az OKJ-s szakképesítést, de a szocio-kulturális re-integráció és a pszicho-szociális foglalkozások pályázatokból történő elmaradása miatt szinte lehetetlen az elhelyezésük és tartós integrálásuk a munkaerőpiacon. Az egyén munkavállaláshoz szükséges kulcsképeségeinek, skilljeinek, kompetenciáinak kialakításához hosszú időre és személyre szabott szolgáltatások sokaságára van szükség a civil szakértőknek a civil szervezetek munkatársainak. Ezeket legtöbb pályázati lehetőség nem teszi lehetővé.

A civil szféra szakmai tapasztalatait a kormánynak célszerű figyelemmel kíséreni, azokat a jogszabály-változtatásoknál figyelembe venni, beépíteni, mert a civilek olyan szolgáltatásokat tudnak nyújtani, amelyeket az állami és önkormányzati szektor nem tud. Végezetül az is egy megkerülhetetlen tény, hogy a nonprofit szervezetek azon célcsoportokhoz tudnak eljutni, akiket mások nem tudnak elérni, „megszólítani”.

Folyamatos problémája a civil szférának, hogy a szervezetek nem tudják megteremteni a folyamatos működés feltételeit, a stabilitást. A pályázati rendszer nem folyamatos, nem épülnek egymásra a meghirdetésre kerülő fejlesztések, és a pályázati időszakadékok miatt is sok szervezet került, kerül válságba. Sajnos előre láthatóan fog is, amennyiben az uniós pályázatoknál kialakított gördülő tervezés nem veszi figyelembe ezt a tényleges, feszítő szükségletet.

„Természetesen” a hazai pályázati rendszer problémáit sem sikerült megszüntetni. Az eljárási rend betartását csak a civileken kéri számon. Az intézkedések sokszor tüneti kezelést adnak, megkésették, legtöbbször nem megelőző, preventív jellegűek. Pl. a szerződésekben szükséges rögzíteni az értelmezéseket, nem pedig a program befejezése előtt egy hónappal. A programkezelő szerveknél nagy a fluktuáció, váltják egymást a programvezetők, a „végrehajtó” civil szervezetnek pedig alkalmazkodnia kell a mindig új és új koncepcióhoz. Következő konfliktus a segítő szándékok hiánya, a hierarchikus, alá és fölrendeltségi viszony.

Mivel eddig a finanszírozási gondokat, a pályázatok előkészítése, megvalósítása során felszínre kerülő likviditási nehézségeket - önerő, fedezet, utófinanszírozás - nem sikerült orvosolni, megoldás lehetne a „civil bank”. Végezetül a jogszabályi korrekciókat és a pályázati kiírá-

sokat fel kellene gyorsítani, és az aláírt megállapodások alapján szükséges a munkát szervezni kormányzati és civil aktoroknak egyaránt. Ezek a megállapodások, nagyrészt a civil szervezetek kezdeményező-készsége miatt, nyomásgyakorló technikai következtében a foglalkoztatáspolitikában megszülettek. Már „csak” be kell tartani.

Az első pódiumbeszélgetés tárgya a Foglalkoztatási Megállapodások (paktumok) helyzete volt. A beszélgetésen részt vettek: Dr. Széles Katalin, a megszűnés előtt álló OFA Kht ügyvezető igazgatója, Gombás József stratégiai és nemzetközi igazgató a Nyugat-dunántúli Regionális Munkaügyi Központból, és Zágórhidi Czigány Ákos, a Zalai Hegypásztor Kör képviselője. A beszélgetést Varga Tamás, a Civil Foglalkoztatási Műhely tagja vezette.

***Mottó:** a foglalkoztatási paktumok kommunikációt kezdeményeznek a regionalizmus és a foglalkoztatáspolitikák között. Mindkét terület céljai csak egymással szinergiában valósulhatnak meg. Ezt segíti elérni a Foglalkoztatási Paktum, ezért van helye a következő tervezési időszakban.⁴*

Bevezető gondolatok: A paktumok a településeken a helyi önkormányzatok, munkaügyi és képző intézmények, munkáltatók, szakszervezetek, civil szervezetek intézményesített együttműködését valósítják meg a foglalkoztatás javítása érdekében. Több ilyen paktum a térség munkaerő-piaci jellemzőinek felmérésével, elemzésével, a képzési és a foglalkoztatást segítő feladatok kijelölésével, a napi munkakapcsolattal, egyeztetéssel jó eredményeket ért el. A folyamatos intézményesített együttműködéshez viszont nem minden esetben álltak rendelkezésre források.

A Munkaerő-piaci Alap ezért hagyott jóvá a paktumoknak az ideai keret terhére 200 millió forintos támogatási keretet. Ebből a pénzből 5-10 millió forintos támogatást nyerhet el egy-egy paktum pályázat alapján, de kizárólag már működő együttműködések támogatását teszi lehetővé. A pályázatban 15-24 hónapos programokra tehetnek javaslatot a paktumok, a programok kezdési időpontja a jövő év eleje. A pályázatokat december 5-ig adhatták be.

Az elnyert támogatás például felhasználható a paktum működtetését elősegítő menedzsment foglalkoztatási költségeire, a partnerségi rendezvények szervezésére, irodaszerekre, útiköltségre, szállásköltségre, kommunikációs, posta, telefon költségre.

4 in.: Szamadó Róza: A foglalkoztatási pályáztatásával és eddigi megvalósításával kapcsolatos tapasztalatok – előadás vázlat

A paktumok ugyanakkor nem vehetnek igénybe támogatást ingatlan, gépjármű, számítástechnikai eszköz vásárlására, bérleti költségekre, képzésre, közüzemi díjakra.

Elvárás, hogy a pályázó rendelkezzen a terület foglalkoztatási helyzetelemzésével, a foglalkoztatást elősegítő stratégiával, programmal, ügyrenddel, működési szabályzattal, költségvetéssel. Követelmény, hogy a paktum mérhető eredményeket produkáljon, biztosítsa a folyamatos működtetés feltételeit.

Gombás József elmondta, hogy aki képes, tud, és akar tenni a foglalkoztatás javítása érdekében, azt a munkaügyi központ partnerének tekinti. Ebből következően a civil szervezeteket az egyik legfontosabb stratégiai partnerének tekinti, a partnerségi elvet pedig a gyakorlatban alkalmazzák, nem csak beszélnek róla. A foglalkoztatást bővíteni, annak minőségét javítani partnerség nélkül nem lehet.

„Az 1260/1999/EK tanácsi rendelet⁵ 8. cikke értelmében az Európai Közösség intézkedései az Európai Bizottság és az egyes tagállamok közötti partnerség szellemében valósulnak meg. Ez azt jelenti, hogy az intézkedések nemcsak kiegészítik, hanem hozzá is járulnak a tagállamok megfelelő nemzeti lépéseikhez. A tagállamok mind a nemzeti szabályozásnak, mind pedig a fennálló uniós gyakorlatnak megfelelően kijelölt

- *regionális, helyi, valamint egyéb közigazgatósági hatóságok,*
- *gazdasági és szociális partnerek,*
- *valamint minden illetékes szerv.*

Az Európai Unió Strukturális Alapjaira vonatkozó említett általános rendelkezés alapján a partnerség elve kiterjed a közösségi támogatások előkészítésére, finanszírozására, monitoringára és értékelésére. Az általános rendelkezés a partnerségi tevékenységek vonatkozásában három lehetséges szintet határoz meg. A partnerség jelenti a tagállam és az Európai Bizottság közötti együttműködést, a tagállamok kijelölt hatóságai és szervei közötti hatékony belső egyeztetést, illetve a tagállam hatóságai és a különböző gazdasági, társadalmi és egyéb civil, nem-kormányzati szervezetei közötti együttműködést. A Nemzeti Fejlesztési Terv készítése során a partnerség elsősorban ezen, harmadik értelmezését, illetve annak gyakorlatba történő átültetését érinti.”⁶

Magyarországon 45-50 foglalkoztatási partnerség működik, és egyik sem nélkülözi, hiszen nem is nélkülözheti a civil szervezeteket. A

5 A TANÁCS 1999. június 21-i 1260/1999/EK RENDELETE a strukturális alapokra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról

6 in.: Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, www.nfu.hu

partnerség lényege egy keretbe és írásba foglalt, rögzített együttműködés, szerződés, melyet önkormányzati szervezetek, civil szervezetek, vállalkozások, szociális partnerek, képző intézmények, és mindenki más köt meg, mindenki, aki képes és tud tenni a foglalkoztatás fejlesztéséért, szerződésben rögzített, keretbe foglalt felelőséget vállal.

A munkaerő-piacok a határok felé lejtjenek. Ezekben a társadalmi terekben a vélt vagy valós kockázatok miatt alacsonyabb a foglalkoztatási ráta, mert kisebb a befektetési hajlandóság, a tőke investíció, kisebb az aktivitás, nagyobbak a szociális gondok. Ezért van igazán szükség határon átívelő együttműködésekre is. A CBC, az INTERREG, az euroregionális és transznacionális programok mellett a foglalkoztatási paktumok is képesek a határokat együttműködésekkel feloldani.

ROP 3.2.1. programcsomagban 1,5 Milliárd forintnyi forrás felhasználására nyílt esély, és a kezdeti eredmények már mutatkoznak. Térségi Integrált Foglalkoztatási stratégiák készültek el. Erre alapozva készülnek a konkrét munkatervek, majd programokká, projekteké, kézzel fogható fejlesztésekké formálódnak. A TÁMOP speciális konstrukciója, segítsége a megvalósításra ösztönzi a szereplőket. Lehetőségeket is tartalmaz egy foglalkoztatási paktum, lehetőséget hálózati fejlesztésekre, egyben jelenthet forráskoordinációt is. Helyi, térségi és lokális problémákat egyszerre tud megoldani.

Zágorhidi Czigány Ákos a Zalai Hegypásztor Kör civil szervezet vezetőjeként, mint egy Foglalkoztatási Paktum résztvevője osztotta meg tapasztalatait a résztvevőkkel. A munka 2004-ben kezdődött a munkáltatói klubok alakulásával, majd a térség munkaerő-piaci problémáinak felmérése következett. Még ebben az évben pályázatot adott be a jelenlegi jogállás szerint többcélú kistérségi társuláshoz az akkor még Vas Megyei Munkaügyi Központ (a munkaerő-piaci szervezet regionalizálása 2007. január elsején indult) és a Hegypásztor kör, de a pályázat nem nyert első körben. Igazából a program a 2006-ban nyert támogatást és 2007. októberében írta alá 64 szervezet a paktumot. A program 2008. májusáig tart. A civil szervezet vezetője a tapasztalatokat összegezve felsorolta a legfőbb problémákat, amire a megoldást közösen kell megtalálni:

- a térségben kevés a munkahely,
- a térség aprófalvas településszerkezettel rendelkezik, sok zsák-településsel,
- alacsony a befektetői intenzitás,
- súlyos demográfiai problémák jelentkeznek: elöregedés, a képzett, fiatal munkaerő elvándorlása,

- a nagy létszámú szociális konfliktusok a krízis felé mutató spirált képeznek, stb.

A felsorolt konfliktusokra kívánt reagálni a paktum, amelynek egyedi alapelvei:

- a kulturális örökség megtartása,
- a helyi közösségek megerősítése,
- a települések közötti mobilitás javítása,
- személyes fejlődés lehetőségének a megteremtése,
- az esélyegyenlőség biztosítása,
- a megállapodás résztvevőinek konkrét felelősség vállalása

A civil részről a paktumba került tevékenységek:

- közösségi közlekedés megszervezése, az ún. „telekocsi” program,
- helyi termékek előállítás,
- elhalt, a térségre jellemző szakmák (pl.: zsúpfedélkészítés) újraélesztése,
- szociális foglalkoztató pontok létrehozása.

Dr. Széles Katalin az OFA Kht ügyvezető igazgatója megfogalmazta, hogy a foglalkoztatási paktumok tulajdonképpen a helyi erők összefogása, lokális kooperációja annak érdekében, hogy egy reális helyzetelemzésen alapuló foglalkoztatási stratégiát dolgozzanak ki, és valósítsanak meg. A Regionális Operatív Program (ROP 3.2.1) pályázata azt támogatta, hogy ezek a foglalkoztatási megállapodások létrejöjjenek a helyi térségi szereplőkkel. Kiemelte, hogy a térségi partnerség a legfontosabb, mert a problémákat ott kell megoldani, ahol az keletkezik, azaz alulról kell építkezni felfelé (bottom up). Az OFA közelmúltban megjelent, mintegy 20 paktum számára a fenntartását biztosító támogatása mellett a TÁMOP keretében is meg fog jelenni új paktumok, partnerségek támogatását szolgáló pályázati kiírás. A Társadalmi Párbeszéd Központ a szociális partnerek oldaláról erősíteni szeretné a szociális partnerek részvételét a paktumok továbbfejlesztésében. (2008. januárjában indul az ezzel kapcsolatos „Road Show”). A partnerség létrehozását nem szabad projektként felfogni, hanem ez egy hosszú távú cél, ahol a problémák megoldásait lehet projektként kezelni. Összefoglalva: az unió döntéshozói a 90-es évektől kezdve felismerték a fenntartható helyi fejlődés jelentőségét, mely figyelembe veszi a társadalmi terek, térségek környezeti, gazdasági, szociális és kulturális dimenzióit is. Új és újszerű fejlesztési módszerek kidolgozására került sor, bevonva a helyi közösségeket is a megoldások keresésébe Így születtek meg a foglalkoztatási paktumok, de ez a háttér meg az Európai Unió LEADER programjának is, amelynél szintén lehetőség nyílik az aktív civil szerepvállalásra.

Kérdések, hozzászólások:

G. Szentdrák Dóra - RECIK Alapítvány, Miskolc: induló paktumkezdemenyezésről tud, ebben segít Miskolcon, de nagyon nehéz bevonni a gazdasági társaságokat. Miért?

Gombás József válaszában megfogalmazta, hogy egy foglalkoztatási paktumnak akkor van értelme, ha azt mondjuk, és arra jön létre, hogy fejlessze a foglalkoztatás minőségét, bővítse a foglalkoztatási lehetőségeket. Működése során legyen képes arra, hogy munkahelyeket segítsen létrejönni, generáljon új vállalkozásokat. Munkahelyteremtés pedig vállalkozások nélkül nem megy. Akkor vesznek részt a paktumban a vállalkozások, ha felfedezik érdekeiket benne. Ha pl. sikerül a szakképzési irányokat, a szakképzési struktúrákat lokális értelemben is módosíttatniuk, ha a munkaerő-piacon hiányszakmának minősülő szakmák felé tudják irányítani - mások segítségével (munkaügyi szervezetek, önkormányzatok, civil szervezetek) - a résztvevőket. Ha az üzleti tervükben meghatározott stratégiájukhoz megtalálják azt a humán erőforrást, azokat a szakmailag hiteles, megbízható, képzett és kompetens embereket, akiket foglalkoztatni akarnak. Ha ezt a lehetőséget nem vélik felfedezni a paktumban, akkor kimaradnak belőle.

Dr. Széles Katalin elmondta még, hogy a paktumok nyitottak, bármelyik foglalkoztatási megállapodáshoz csatlakozni lehet.

A második pódiumbeszélgetés tárgya az integrált szociális és munkaügyi szolgáltatások kialakításának folyamata, jelenlegi helyzete, valamint a sztenderdizáció és a civil szervezetek akkreditációja volt. A beszélgetésben részt vettek: Gyuris Tamás, a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet szociálpolitikai főigazgató helyettese; Jászberényi Ágnes, a Kaposvári Családsegítő Központ programvezetője; Tóth János, az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány programvezetője; Ditzendy Károly Arisztid, az Emberi Erőforrás és Szervezetfejlesztési Központ ügyvezető igazgatója; Mátrai Zsolt, a HEPIH Támop Monitoring Bizottság szakértője; Borbély Tibor Bors, a Foglalkoztatási Szociális Hivatal, Kutatási Főosztályának munkatársa, munkaügyi kutató, tudományos tanácsadója. A beszélgetést Apró Antal Zoltán, a Nonprofit Humán Szolgáltatók Országos Szövetségének munkatársa, egyetemi oktató, foglalkoztatáspolitikai és esélyegyenlőségi szakértő moderálta.

Gyuris Tamás (a HEFOP 2.2.2./a program programvezetője) szerint az igazi társadalmi kihívást egy pontosan meg nem határozható létszámú és összetételű társadalmi réteg jelenti, akik így vagy úgy célcsoportjai a humán szolgáltatások ágazatainak valamilyen hátrányból adódóan. Ezért a humán ágazatok közrendszerait, szolgáltatásait és támogatásait indokolt összehangolni. Aktív korú, nem foglalkoztatott,

valamilyen szempontból hátrányos helyzetű sok százezer embernek a problémájával kell most a szociális és munkaügyi ágazatok eszközrendszerének integrációjával szembenézni. Ez alapvetően egy társadalmi befogadási probléma. Legfontosabb, hogy a kirekesztés mértékét kell csökkenteni, és akkor lesz egy réteg, aki eljut odáig, hogy megjelenik a munkaerő-piacon.

„Magyarország a folyamatos erőfeszítéseket tett a változó kormánypolitikák függvényében arra, hogy megteremtse a népesség (halmozottan hátrányos helyzetű) a diszkriminációt megelő csoportjai – cigány etnikai kisebbség, alacsony szakképzettségűek (szakképzetlenek), tartós munkanélküliek, megváltozott munkaképességűek, fogyatékossgal élők – támogatására a törvényi hátteret. A szegénység, az egyenlőtlenség, a kirekesztés folyamatai elemzése alapján kerültek kidolgozásra a gyakorlati megoldást célzó – kiemelten a foglalkoztatásra vonatkozó akcióprogramok, az egyenlő bánásmódot és az esélyegyenlőséget elősegítő törvények, gyakorlati programok.”⁷

Jászberényi Ágnes ismertette modellkísérletüket (HEFOP 2.2.28./b) melyben ők, mint a Kaposvári Családsegítő Központ, mellettük a Kaposvári Önkormányzat, a Dél-Dunántúli Regionális Munkaügyi Központ Kaposvári Kirendeltsége vettek részt, illetve civil szervezetek, akiktől a program során szolgáltatásokat vásároltak meg. Feladatuk volt a szakemberek és tevékenységeik az összehangolása, a kliensek körének lehatárolása (akik esetében kellett a kimenetet produkálni).

7 Lux Judit: Hátrányos helyzetű csoportok és egyének munkaerő-piaci integrációjának támogatása” című kutatás, OFA-Budapest, 2003.

8 A társadalmi beilleszkedés és foglalkoztatás eredményes segítése megköveteli a munkaügyi és szociális támogatások és ellátások hatékony egymásra épülését, a két ellátórendszer közötti szinergiák megteremtését. Az Európai Unió számos országában jelentős előrelépés történt a munkaügyi és a szociális ellátások összehangolása, a szolgáltatások integrált módon történő biztosításának kialakítása terén. Ez magával vonta az ellátások törvényi-jogszabályi hátterének újragondolását és „újragombolását”, valamint koordinációs mechanizmusok bevezetését a végrehajtó intézményrendszer minden szintjén (országos, regionális és helyi szinteken). Hazánkban a szociális szolgáltatók és a munkaerő-piaci szervezetek együttműködése esetleges. Az intézményi/jogszabályi feltételek mellett hiányoznak az együttműködéshez szükséges készségek és szemléletmód, munkakultúra. Hiányoznak továbbá a szolgáltatásszervezés és esetkezelés szintjén azok a módszerek, technikák, eljárások, amelyek lehetővé teszik az együttműködés gyakorlati megvalósulását. A szociális szolgáltatók és a munkaerő-piaci szervezetek szakemberei – megfelelő módszertani tudás hiányában – nem képesek hatékonyan reagálni sem az ügyfeleik, sem a társadalmi környezet igényeire.

(<https://www.szmi.hu/kozpontiprogram/?q=node/3>)

Munkájuk, fejlesztésük során kialakításra került egy kvázi egyablakos rendszer, ahol a munkaügyes és a családsegítő kollegák egy irodában dolgoztak. A diagnózist, a szolgáltatási kört és a fejlesztési tervet közösen határozták meg. Kedvezőtlen tapasztalatuk volt, hogy a program zárása után a munkaügyi szervezet kezd kihátrálni, azaz a programon kívül, kapacitásproblémákra hivatkozva már nem tudja, vagy inkább nem akarja nyújtani az eddigi szolgáltatásokat.

Ditzendy Károly Arisztid elmondta, hogy szolgáltatás és program akkreditációra van szükség. Az Akciótervet (TÁMOP AT) elolvasva világossá kell válni mindenki számára, hogy a szolgáltatásokat azonos minőségen és minél nagyobb társadalmi és földrajzi fedésben szükséges biztosítani. Ugyanakkor ennek a kérdésnek szektor semlegesnek kell maradnia. Pillanatnyilag az egész folyamat (TAMOP 2.6.1.) a sztenderdizáció irányában kezd elmozdulni, és nem az intézményi akkreditáció irányába. Az SZMM, az OFA az IH (Irányító Hatóság) és a civil szakértők újra áttekintették a célokat, a szabályozást, a költségvetést, a közös felügyelet kérdését. Ez lehetővé teszi, hogy a civil szervezetek érdemben vállaljanak minőségi feladatokat az akkreditációs eljárás kialakításánál, hiszen mégis csak róluk szól a történet.

Mátrai Zsolt fontosnak tartotta kiemelni, ahhoz, hogy a program Uniós forrásból lehessen finanszírozni, a program jogszabályi kereteinek és a céljainak tisztázottnak kell lenni. Meg kell határozni a bemeneti és kimeneti az indikátor-mutatókat, amelyek lehetnek akár minőségi, akár mennyiségi mutatók is. Felmerül a kérdés, hogy komplex programoknak akkreditációjáról kellene beszélni, vagy az egyes programelemek akkreditációjáról. Valószínű jobb az utóbbi megoldás. A rendszereknek elengedhetetlen biztosítaniuk a minőségi szempontokat, és erre költeni kell, egyben az ellenőrző, hatósági, minősítési rendszert fel kell építeni. Sokszereplős környezetről beszélünk, döntési pont, hogy kik azok a külső partnerek, akik nélkül nem lehetséges megvalósítani az akkreditációs folyamat kidolgozását.

Tóth János hozzátette, hogy az OFA is végiggondolta, hogy melyek azok a szolgáltatások, amelyeket akkreditáltatni kell. Ebben a folyamatban azonban az OFA „csupán” végrehajtó szervezet, és pl., nem tudja a szükséges jogi normákat kidolgozni, mert nem az ő hatásköre. A minősítési rendszer kiépítésének a legnagyobb haszna az lenne, hogy azok a protokollok, sztenderdek, amelyeket megfogalmazznak az egyes szolgáltatás területén, azok egymáshoz kapcsolódhatnak. Addig nem lehet állása a kliensnek, amíg először alkalmassá nem vált - sztenderdizált, minőségbiztosított, az ország minden helyén, azonos színvonalon igénybe vehető szolgáltatások beiktatásával - a nyílt, versenyképességet megkövetelő munkaerő-piaci megjelenésre. A pro-

jekt végrehajtásának első részében fel kell tárni és tipizálni azokat a jó gyakorlatokat, amelyeket az állami és a non-profit szektor folytat és ismer. Ennek alapján lehet javaslatot tenni a jogalkotónak, hogy vagy egy akkreditációs követelményrendszert, vagy egy minősítési kritériumrendszert kiadjon. Hiszen ez alapozza meg a finanszírozás kérdését is.

Borbély Tibor Bors elmondta, hogy a konkrét szolgáltatás-vásárlók a regionális munkaügyi központok. Ez egy sokszereplős történet, amelyben az FSZH az egyik szereplő és vásárló. Erre a projektekre nagyon is szükség van, eddig úgy hangzott el, hogy minőségbiztosítás, de mondjuk ki, hogy tulajdonképpen fogyasztóvédelemről van szó. Az árukra kötelező ráírni, hogy mi van benne, akkor ezek a humán szolgáltatások esetén pedig pontosan, hogy mit tesznek. Közös szakmai önérdék az „etikai kódex”, az indikátorok. Mérhetővé kell tenni a szolgáltatásokat gazdasági szempontból, a társadalmi kohézió és az oktatási befektetések szempontjából, mert az Unió is rájött, hogy nem biztos, hogy a humán erőforrás befektetésnek, a legjobb mérési eszköze hogy hány fő „ment át” egy képzésen.

Apró Antal Zoltán összegezte a véleménycserét. Megállapította, hogy jelenleg csupán a felnőttképzésnek, a munkaerő-piaci humán szolgáltatások egy részének, a rehabilitációs szolgáltatásoknak létezik jogszabályi normája. Azonban az alternatív munkaerő-piaci szolgáltatásoknak nincs. A vitából hallhatóvá és megérthetővé vált, milyen összetett és egymással sokszor ellentétes érdekek feszültségét magában hordozó feladat hárul a szereplőkre, az akkreditációs eljárás kidolgozói-ra. A végső cél azonban az, hogy a civil szervezetek is átlátható támogatási rendszerben, átlátható minőségű szolgáltatásokat nyújtsanak minden érintett számára, legyen az felhasználó vagy vásárló.

Kérdések, hozzászólások:

Láng László (Szolgáltató, Foglalkoztató, Továbbképző Egyesület a Munkanélküliekért, Kecskemét) elmondta, hogy jól ismeri ezt a kérdéskört, mert ha minden igaz 2008. január 1-től a Dél- Alföldi Regionális Munkaügyi Központ az egyesületükre bíz egy nagy kirendeltségi körzetet, ahol az álláskeresési tanácsadást látják majd el. Szeptemberben egy hetük volt a pályázat megírására, de azóta várnak a szerződés aláírására, és a szakmai irányelvekre. A megrendelő oldaláról tehát nehezen készülnek fel arra, hogy elmondják a szakmai kritériumokat. Elmondta még, hogy 1991-től kezdve a Munkanélküliek és Álláskeresők Egyesületeinek Országos Szövetsége alapító tagjaként nem volt olyan konferencia, szakmai egyeztetés, megbeszélés ahol ne lett volna ott a sokszor változó Munkaügyi és Szociális Minisztériummal, illetve az FSZH elődjével, az OMK-val. Ezek az

egyeztetéseken mindig elmondták, hogy a legfontosabb, hogy a munkanélküli, az álláskereső egy ember, azaz nem lehet tárcák mentén szétdarabolni szolgáltatásokat és úgy végiggondolni, sőt nem lehet szakmai területek mentén sem. Tényleg szükség van arra, hogy együtt történjenek dolgok, egy ember érdekében. Azaz: nem a munkanélküliséget kezeljük, hanem a munkanélkülieket segítjük. Tehát a probléma látható, mert nem lehet egy protokollrendszer csak úgy letenni az asztalra, amely a foglalkoztatási szolgáltatások területén ez idáig nem volt. Az OFA volt az első, aki megalapozott egy ilyen gondolkodást, először a speciális majd az alternatív munkaerő-piaci szolgáltató projektjeiben. 1996-97 táján fel lettek sorolva a tevékenységek, és le lett írva, hogy ebből mi állami feladat és mi az, amit civilek is elláthatnak. Ehhez képest jött a 30/2000-es kormányrendelet, ahol a civilek döbbenetben látták, hogy sehol nincs helyük. Nyújthatnak munkaerő-piaci információt, de olyan személyi, tárgyi paramétereket ad meg a jogszabály, és olyan irányultsága van, hogy azt mondja: „mars innen civilek, ne csináljátok!”. Merre halad ez? Amikor megjelenik majd egy jogszabály az akkreditációról, nem jár-e úgy több civil szervezet - azon szervezetek melyek nem mennyiségi, hanem minőségi indikátorokkal vannak körülbástyázva -, mint pl. a rehabilitációs akkreditáció kapcsán több civil szervezet járt, azaz elvérzik? Gyakorlatilag kiestek, megszűntek civil szervezeti alternatív munkaerő-piaci szolgáltatások... Nem féltő, hogy ez a folyamat folytatódik?

Válaszok:

Ditzendy Károly Arisztid a PEMCS (Pályázat Előkészítő Munkacsoport) munkája során pont először ezen az említett rendeleten akadt fenn. Ez a rendelet mintegy kimenete szerepelt annak idején az előkészítő tevékenységnek, márpedig úgy, hogy ebben a rendeletben - ami alapvetően meghatározza egy ilyenfajta akkreditációs folyamatnak a keretét - a majdan megjelenő szakpolitikai akarat még nem ismert, azaz hogyan kezdünk el tervezni bármit is. Érti a felelőséget, tudatában van annak, hogy még lesz számos kérdés, amiről számot kell adni a civilek előtt (is). Miről legyen szó tehát, intézményi akkreditációról, ami a civil szervezeteknek (illetve az egész eljárásnak) az intézményesítéséről szólna. Viszonylag kevesen vannak, akik komoly intézményeket képviselnek, vagy kapnak a közeljövőben olyan Uniós támogatást, erőforrást, amivel már most el tudnák kezdeni kiépíteni a háttérrel. Fontos kérdés még, hogy ha szolgáltatás irányban megyünk, akkor feladatelemeket standardizálunk, tehát meghatározzuk, hogy mit kell csinálni, és hogy az, amit nyújtunk egyes ember számára hogyan néz ki és aztán integráljuk egyes személyre vonatkozóan. Vagy létrehozunk egy komplex, a statisztikai emberre, álláskeresőre, munkanélküli-re kimunkált összetett szolgáltatáshalmazt, amit aztán

standardizálunk, és ezt kell majd csinálni mindenkinek. Harmadik megoldás lehet, hogy szakértőket akkreditálnak, aki majd dönt az egyes, speciális egyedi elemeket rendszerbe szervező szolgáltatás-csomagról. Tehát összeállíthatja a foglalkoztatást nyújtó a „menüt”, vagy lesz egy meghatározott „menü” amit rá kell húzni egyes emberre, hatékonyan és garantáltan. Vagy lesz egy szakértő. Kapunk, vagy kialakítunk egy standardizált rendszert? Ha szolgáltatás-vásárlásról beszélünk, akkor a modern köz-menedzsmentben a szolgáltatás-vásárlás egy fajtája a feladatok kiszervezésének. Tehát abban az esetben, ha a szolgáltatás-vásárlás irányába megyünk, akkor a gazdasági, üzleti világnak az irányába megyünk, ami veszélyes, kockázatos játék. Szerinte a feladatoknak az akkreditációjáról célszerű beszélni a kiszervezésnél, tehát feladatfinanszírozásról.

Mátrai Zsolt válaszként elmondta, hogy nem szabad, hogy egy Európai Unió forrásból megvalósuló projektnek, támogatásoknak és támogatási rendszereknek olyan eredménye legyen, hogy ellehetetlenüljenek szolgáltatások, nem szabad, hogy a versenyhelyzet sérüljön, és az esélyekhez vagy az egyenlő hozzáférés lehetősége sérüljön.

Tóth János szerint a 30/2000-es GM rendelet alapján egyértelműen kimenetként fogalmazható meg a kérdés, hogy a szakpolitika képviselői szeretnék-e ezt, vagy pedig „simán” egy iránymutatást, ajánlást adnak ki. Ami fontos, hogy a felnőttképzési akkreditációs jogszabályban megfogalmaztak egy ilyen pontot, hogy „egyéb” felnőttképzési tevékenység. Tehát aki nem a 30/2000-es GM rendeletben megfogalmazott tevékenységet folytat, de az adott kistérség, település számára fontos, akkor legyen egy szint, amelyik eldönti, hogy ezt a nem teljes, nem komplex tevékenységet, hanem azt a kicsi részét, ami ott jelen esetben fontos az állam (vagy a megrendelő) hajlandó e majd finanszírozni? Ezek mind olyan kérdések, amelyek a következő évek kutatásaival, és a civil szervezetek segítségével, tapasztalatai alapján kiépíthetőek, tipizálhatóak lesznek, és ezek alapján lehet majd szten-derdeket felállítani.

Borbély Tibor Bors rögzítette, hogy mit lehet majd megvásárolni - ami az FSZH-t illeti - az jogszabályi kérdés. A módosított anyagokban már nem-kormányzati szervezetekről beszélünk, tehát amikor az NGO-król (non government organization) van szó, az nem ugyanazt jelenti, hogy civil szervezet. Magában foglalja az önkormányzati, for-profit szektort is. Ez jelenti azt, hogy szektor semlegesség létezik, de ez jelenti azt is, hogy a munkaügyi szervezeten belül lévő szolgáltatások átláthatóságát szeretnénk megteremteni.

Gyuris Tamás összegzésként elmondta, hogy a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet (SZMI) indulás előtt álló, új kiemelt projektjében a

szociális szolgáltatásoknak a teljes körű sztenderdizációja meg fog valósulni. Ez fontos abban az esetben, ha vásárolni fogják az intézmény szolgáltatásait, vagy ha az intézmény vásárol. Ahogy a szociális szolgáltatások világában a szervezeteknek - ha nem is mindig örömmel üdvözölt mértékben - van egy garanciájuk a működésre, a folyamatos állami normatíva. Addig Nyugat-Európában ezek az alternatív szolgáltatások (foglalkoztathatóságot javító munkaerő-piaci és szociális ágazat között közvetítő szolgáltatások) ilyen módon nem épülnek be az állami büdzsébe. Gyuris Tamás nem várná, hogy olyan garanciális, normatív finanszírozása legyen ezen tevékenységeknek, mint ami a szociális szolgáltatások világában tapasztalható. Itt egyszerűen verseny van, verseny lesz. Azt azonban figyelembe kell venni a tervezőknek, a döntéshozóknak és a megvalósító civileknek is, hogy a legfontosabb a hozzáférhetőség és az esélyegyenlőség biztosítása. Tehát a szükségletekkel bíró embernek joga és lehetősége legyen a szolgáltatásokhoz hozzáférni. Ez persze Európában sem működik még garanciálisan, de ez az a lécs, amit meg kell ugranunk.

Dr. Bényei Andrásné hozzászólásában elmondta, hogy a napi állapot szerint 2009 első, vagy csak a második felében válik valóra (vagy később), hogy milyen kötelezettség vár az akkreditáció kapcsán a civil szervezetekre. Az akkreditációs eljárás kidolgozása során érezhető, hogy a civilek lépnek bele elsőként ebbe a folyóba. Nekik kötelező lesz az akkreditáció ahhoz, hogy a szolgáltatásaikat kiejánlhassa, eladhasa, míg az ÁFSZ intézményeinek majd csak később. Ha a döntéshozatali fórumok civil képviselőin múlik, akkor ez a dolog vagy egyszerre történik meg, vagy sehogyan sem.

A harmadik, záró pódiumbeszélgetés témája az Új Magyarország Fejlesztési Terv Operatív Programjaiból elérhető támogatások finanszírozás feltételei, nehézségei voltak. A részt vevők: Nizák Péter, a Soros Alapítvány igazgatója; Dr. Arató Krisztina, a Civil Európa Egyesület, szakértője; Dr. Czike Klára, a KAI Consulting ügyvezető igazgató, non-profit kutató; Fekete Krisztina, Szülek Angéla, az MKB Bank Zrt. Képviselője; Dr. Tátrai Ferenc ESZA Kht. ügyvezető igazgatója voltak. A Beszélgetést Dr. Bényei Andrásné, a Nonprofit Humán Szolgáltató Szövetség ügyvezető igazgatója volt.

Bevezetésül egy hír: *„Civil bank létrehozásáról tartottak egyeztetést a Magyar Demokrata Fórum (MDF) kezdeményezésére szerdán Budapesten. A megbeszélésen részt vettek az öt parlamenti párt, a Pénzügyminisztérium, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium, négy kereskedelmi bank és a civil szervezetek képviselői. Az egyeztetés követően Pettkó András, az MDF országgyűlési képviselője eredményesnek nevezte a megbeszélést. A tanácskozás minden résztvevője támogatta az MDF kezdeményezését egy civil bank létrehozására -*

mondta. Az MDF-es képviselő szerint az elkövetkező hetekben dől majd el, hogy milyen közös lépéseket tesznek a továbbiakban. Pettkó András beszámolt arról, hogy a megbeszélésen három témakört érintettek. Az egyik a kisebb civil szervezetek számlavezetési problémája, amire a bankok megoldást keresnek, a másik pályázatok beadásának bonyolultsága, a harmadik a likviditási gonddal küzdő nyertes civil szervezetek programjainak megvalósításához szükséges finanszírozás előteremtése egy civil bank segítségével. Kérdésre válaszolva Pettkó András elmondta, hogy civil bank működtetésére eltérő nemzetközi gyakorlat van. A megbeszélésen arra jutottak, hogy felmérést kell készíteni, amelynek alapján reális döntést lehet hozni arról, hány hónapos és mekkora hitelekre lenne szükségük a civil szervezeteknek. Technikai megoldás lehetne, hogy a személyi jövedelemadó 1 százaléknak megmaradt részéből a kormány feltöltene egy alapot. Pettkó András szerint az alap feltöltését követően három megoldás lenne lehetséges: a pénz a minisztériumon belül önálló alapként működne, illetve a Nemzeti Civil Alap programhoz vagy állami bankhoz telepítenék. Pettkó András elmondta: ennek az évnek a végéig eldőlhet, amennyiben kormányzati szándék van rá, hogy milyen formában tud a civil bank felállni egy éven belül. Az MDF-es képviselő szerint éves szinten mintegy 4,5-5 milliárd forintot tesz ki az az összeg, amely a személyi jövedelemadó fel nem ajánlott 1 százalékból megmarad. Ebből az állam 1-2 milliárd forinttal elvégezné a civil bank tőkésítését, és elindulna az a folyamat, amelyben a civil szervezetek 5-10 százalékos kamattal vehetnének igénybe hitelt. Szászfalvi László, a KDNP képviselője elmondta, örömmel jöttek a megbeszélésre, a kezdeményezést támogatják. Kiemelte: a folyamatban meghatározó szerepet kell játszania az államnak, az államot képviselő mindenkori kormánynak. Geberle Erzsébet, az SZDSZ képviselője kiemelte: üdvözlük az MDF kezdeményezését a civil bank létrehozására. Szerinte az államnak a segítő szerepre kell szorítkoznia. A tanácskozás legnagyobb eredményének nevezte, hogy megindult egy közös gondolkodás a témában. Ékes Ilona, a Fidesz képviselője kiemelte: támogatják a kezdeményezést. A civil szervezetek megerősítésében a kiegyensúlyozott finanszírozás fontos szerepet játszik. Ehhez segítség lehetne egy alap vagy bank, ami segítené a közjót szolgáló civil szféra megerősítését. Fogarasiné Deák Valéria MSZP-s képviselő az MTI-nek elmondta, hogy az egyeztetésen örömmel vettek részt, mert olyan problémát feszegtetett, amellyel a szocialista frakció és az illetékes szaktárcák évek óta foglalkoznak. Intézményes megoldást kell találni a nonprofit szektor, a civil szervezetek finanszírozási gondjára. Álláspontjuk a Szociális és Munkaügyi Minisztérium álláspontjához áll közel, úgy gon-

9 Forrás: Szociális és Munkaügyi Minisztérium Társadalmi és Civil Kapcsolatok Főosztálya közlemény: Egyeztetés civil szervezetek pénzügyeit kezelő bank létrehozásáról, www.szmm.gov.hu

dolják, hogy elsősorban a közfeladatokat ellátó, átvállaló, illetve az EU-s támogatásokra pályázók és esélyes civil szervezetek számára kell megoldást keresni a likviditási problémájukra."⁹

Dr. Arató Krisztina ismertette Egyesületük kutatását, melyet az SZMM megbízásából végeztek. HEFOP, illetve EQUAL programokat bonyolító szervezeteknél. 57 HEFOP, és 17 EQUAL programban támogatott szervezet került a vizsgálatba bevontak körébe. 10 %-nak nem volt gondja a finanszírozással 90%-nak igen! Az önrész - mert ez csak nagyon kevés esetben volt követelmény - nem okozott gondot. Körülbelül azonos mértékben oszlott meg azon szervezetek aránya, akik 3-4 hónapos csúszással kapták a támogatásokat a leadott szakmai és pénzügyi beszámolók után, úgy, hogy a közreműködő szervezet nem jelezte, hogy hiba van a beszámolókkal. Hasonlóan 25-30%-a a szervezeteknek 8-9 hónapos csúszással küzdött. Megkérdezték, hogy milyen megoldásokat választottak. Ezek:

- saját tartalékukat éltek fel, vagy a civil szervezetek általában kölcsönhöz folyamodtak, vagy a települési önkormányzathoz, vagy vállalkozókhoz;
- sokan kereszt-finanszíroztak, azaz más beérkezett pályázatokból költöttek a programra;
- illetve a normatív támogatásokat faktoráltatták, hogy minél előbb pénzhez jussanak.

A választott megoldások következményei voltak:

- anyagi ellehetetlenedés;
- nem tudták teljesíteni pénzügyi kötelezettségeiket, pl: alvállalkozók felé;
- a célcsoport megtartása is sokszor veszélyben forgott, mert a támogatandó kliensnek sem tudtak sokszor fizetni.

A tapasztalatok alapján a következő javaslatok érkeztek a civil szervezetek felől:

- civilbank (kevésbé!);
- szignifikánsan, hogy a támogató intézmény is számon kérhető legyen, és időben fizessen.

Nizák Péter szerint a pályázatokat nagyon nehéz koordinálni, jól kéznél tartani mindkét oldalról, legyen az pályázó, vagy pályáztató. A minőségbiztosítás viszont igenis vonatkozzon a pályáztató szervezetre is, és ugyanúgy legyen szankció esetükben is, mint ahogy a lebonyolító, megvalósító civil szervezeteket szankcionálják. Ha most az Új Magyarország Fejlesztési Terv jelentős forrásbővülés lesz, sokkal több

szervezet kap támogatást. De, ha az ismert gondok maradnak, akkor számszerűségében is sokkal nagyobb problémák keletkeznek. Nyilván ezen változtatni kell. A banki konstrukcióknak helye van a civil szervezeteknél, mondjuk általános finanszírozásában, de ez nem fogja megoldani a pályázati finanszírozási gondokat.

Dr. Czike Klára: közösen kell gondolkodni, mert a jelenlegi helyzetben is futnak programok. Ezért rövid, közép és hosszútávon is kell közösen gondolkodni a megoldásban. A minisztériumnak javasolták a korábbi kamattámogatási rendszer felélesztését. Azt, hogy ezt technikailag hogyan lehet kivitelezni, az egyelőre még közös erőfeszítéseket igényel. Lehetséges egy nyílt pályázat a bankok számára, azon bankok számára, akik hajlandóak valamilyen típusú tőkeinvestícióra, visszaforgatásra a civil társadalomba azokból a kamat "profitokból" amiket egy ilyen állami támogatás során nyernek. Új szempont lehet a bankok esetében a közösségi felelősségvállalás (corporate social responsibility - CSR) Európában napjainkban való térhódításának a példája.

„Társadalmi szerepvállalást a vállalkozások egyrészt a méretüktől, másrészt a számukra fontos ügyektől függően 3 szinten kezdeményezhetnek: helyi, országos, illetve globális szinten. A társadalmi felelősségvállalás sokféle területen (szociális, kulturális, környezetvédelem, közösségi vagy társadalmi tevékenység stb.) sokféle formában (adományozás, mecenatúra, közösségi kezdeményezések, programok elindítása, támogatása stb.) valósulhat meg. A társadalmi felelősségvállalás elengedhetetlen feltétele, hogy az üzleti vállalkozáson belül megszülessen az igény arra, hogy a vállalat ilyen típusú tevékenységbe kezd. Ez pedig akkor lehet hatékony, ha valóban képes helyi, közösségi feladatokra és problémákra reagálni, valamint a szervezeti kultúrával és stratégiával összeegyeztethetően, ezáltal hitelesen képes ezt megtenni. Közvetett módon azonban a társadalmi felelősségvállalás gazdasági előnyökkel is jár. Hatékonyabban képes megszólítani a CSR programmal rendelkező vállalat a tevékenysége által érintetteket, eredményesebben képes reagálni a vásárlók igényeire, a közösségben történő szerepvállalás javítja a munkatársak elkötelezettségét, ezáltal pedig a gazdasági hatékonyság is javul. A társadalmi felelősségvállalás területén a gazdasági szervezetek széleskörű tevékenységeket folytathatnak, szűkebb vagy tágabb társadalmi környezetükben történő szerepvállalás közvetlenül a vállalkozás presztízsének, megítélésének javításához, közösségbe történő integrációjához, közösségi kapcsolatrendszerének erősödéséhez járul hozzá.”¹⁰

10 in.: A Partners Hungary Alapítvány a közösségi felelősségvállalásról, www.partnershungary.hu

Fekete Krisztina az MKB bank képviselőjében elmondta, hogy ha bankhoz fordulnak a finanszírozási problémák miatt, akkor legyen egy pénzügyi szakember, aki végigkíséri a projektet. Előre kell látni a non-profit szervezetnek, hogy a banki költségeket és a kamatot ki „tudja-e termelni”? Ha már van nyertes pályázat, aláírt szerződés, akkor a bank azt számításba veszi, mint megfelelő fedezetet. A kölcsönhöz megfelelő gazdálkodás is kell. (mérleg stb.) Abban tudnak még segítségre lenni, hogy a hitel hosszabbítható, ha a támogató szervezet nem fizet időben.

Szülek Angéla véleménye szerint jó lenne, ha a támogató szervezet lehetőséget nyújtana a finanszírozó banknak arra, hogy információt kaphasson, a kifizetések milyen stádiumban vannak. Ugyanis ez alapján kaphatja meg pl. a hitel-hosszabbítás lehetőségét a non-profit szervezet. Vagy ha előleget kapna a szervezet a támogatásból, már az is egyfajta biztosíték a banknak, mert minél nagyobb a bank bizonytalansága annál drágább a „termék” (a kamat). Most ezt a pénzügyi intézetek monitorokkal hidalgják át. Ők a bank felkért szakemberei, de az ő bérüket is a hitelt igénylő szervezetnek kell kifizetnie.

Dr. Tátrai Ferenc szerint a civil szervezetek magukat fenntartani általában a donátorok segítségével, mecénások közreműködésével tudják. Magyarországon a legnagyobb mecénás a magyar állam, illetve az 1 %-os felajánlások, valamint néhány kisebb bevételi forrás. A kritika, amit az ESZA Kht, mint kifizetőhely munkájáról elmondtak, sajnos megalapozott tapasztalatokon alapul, ezért teljesen jogos. Az elmondott felmérés idején a fizetési késlekedések valóban úgy voltak, ahogy a felmérés mutatta. Az NFÜ, és az egész intézményrendszer átszervezése után - t.i. összevonták és átcsoportosították, centralizálták az ESZA Kht-hez a feladatokat -, 2007. szeptember 30-ra 1%-alá tudták lecsökkenteni a késedelmes fizetés arányt. Főleg a HEFOP intézményrendszere szétdarabolt volt.

Elmondta még, hogy az uniós kifizető szervezeteknek át kell esniük egy minősítésen, uniós akkreditáción. Az ESZA Kht megszerezte ezt. Fő szempont az Unió pénzügyi érdekeinek a védelme, azaz nem történik-e jogalap nélküli, az EU pénzügyi normáival ellentétes kifizetés.

Biztonságosabbá kell tenni a finanszírozást! Az egyik oldal a kifizetést bonyolító intézményrendszer, akinek a szerződésben meghatározott határidőn belül illene dolgozni, és ezt lehet és kell rajta számon kérni. Ehhez méltányos szabályozás, humán erőforrás, stb. kell. A törekvés erre megvan, mert az ESZA Kht-nél a munkatársak fizetését is ahhoz kötik, hogy mennyiségileg és minőségileg mennyit teljesítenek. Nem okoz megkönnyebbülést, de a civil szervezetek nincsenek egyedül a finanszírozási problémáikkal, és arról sem szól a történet, hogy a non-profit pályázók ne lennének kellőképpen felkészültek, és gyakorlottak.

Ha pályázatot írnak, gondolják át a civil szervezetek a pályázat likviditási tervét, mert mindig is lesz „lyuk” pl. a 80%-ot már megkapták és az utolsó 20% az utófinanszírozás, a teljesítésigazolások kontrollja után és miatt csak a legvégén lesz. Ha erre nincs meg a „cash” a szervezetnek akkor nagy a baj, ezt kell kölcsönrel vagy valamilyen más módon megoldani. Lehetőség lehet még az előleg.

További kérdések, hozzászólások:

Nizák Péter kérte, hogy ne mosódjon össze a két téma: az egyik: strukturális alapokat felhasználó szervezetek pénzügyi problémája, a másik a civil szervezetek likviditása. Ez utóbbinál külön tematika az ilyen helyzetekre a különböző megoldások kidolgozása, pl. banki lehetőségeké. *Tátrai úrnak* címezve jegyezte meg, hogy a civil szervezetek államtól származó bevétele 40 %, a többi mind máshonnan származó bevétel. A mecénás egyébként sem jó szó az államra, hiszen az államnak az alkotmányból levezethetően feladatai, kötelezettségei vannak a társadalmat megtestesítő civil szektor felé. Itt partneri viszonyról kellene beszélni, nem pedig a mecénás és a támogatott hierarchikus, sokszor kiszolgáltatott viszonyáról.

Dr. Czike Klára kérdezte *Nemoda Istvántól*, hogy lesz-e kamattámogatás? *Nemoda István* válaszában elmondta, hogy a 2004. és 2006. között futó programok kritikus likviditási válsághelyzetében, az akkori FMM javaslatára a Munkaerőpiaci Alapból különítette el, mintegy 200 millió forint nagyságrendben a Kormány a kamattámogatást. Ebből mintegy 50 millió forint került le hívásra a kérelmezők részéről. Azonban ezzel az összeggel még nem teljes körűen számoltak el a civil szervezetek, addig viszont nincs lehetőség új, hasonló konstrukcióról tárgyalni. A 2008-as források között ezért még nem jelent meg ilyen javaslat.

Dr. Béneyi Andrásné *Nemoda Istvántól* kérdezi, hogy mi az oka, hogy nem fogalmazott meg a főosztály ilyen javaslatot, ilyen igényt? *Nemoda István*: mert nincs lezárva az előző pályázati szakasz 80 projekt közül 40 tudott elszámolni. Amíg csak 50 %-ban ismerjük az első két év tapasztalatait, addig nincs szakmai alap a testülethez újabb javaslattal fordulni.

Dr. Béneyi Andrásné felajánlja, hogy a Civil Foglalkoztatási Műhely szívesen vállalja azt a koordinációt, hogy a szervezetek írják le a projekttel kapcsolatos problémáikat, tapasztalataikat, és a CFM rendszerezve a beérkezett jelzéseket továbbítja a lebonyolító szervezet és a Minisztérium felé.

Fodor Albin (OKSI Alapítvány) szóvá tette, hogy szervezeti problémák, szervezetlenség tapasztalhatóak a pénzek elszámolásában. Az Alapítvány több szakmai kutatást végzett, melyből már több kiadásra is került. A kutatási projektek például meglepő gördülékenyen mentek.

Dr. Cziike Klára Nemoda Istvántól kérdezi, hogy ezek szerint a minisztérium a rövidtávú megoldások között az ESZA Kht és más közreműködő szervezetek adminisztratív gyakorlatának fejlesztését, azaz a minőség javítását tűzte ki célul, és más segítséget nem tud nyújtani a civil szervezeteknek hasonló, a korábbinál még keservesebb – gondoljunk a pályázatok meghirdetése között eltelt holtidőkre – finansziális helyzetben nem. *Nemoda István* válaszában elmondta, hogy ő csak egy személy a minisztérium apparátusából és azon belül is a kormányzati és civil párbeszéd intézményrendszerét működteti. A kormány egészét tekintve sem volt még más javaslat, de a kérdés nyitott és az itt elhangzott előadások és kérdések, hozzászólások biztosan előbbre viszik a szakmai munkát.

Tátrai Ferenc szerint valószínű, hogy – részben saját hibája miatt – félreértették a résztvevők előadásában a mecénás szót. Mert a civilek szolgáltatásokat végeznek, amihez pályázatok útján, normatív jellegű támogatás stb. forráshoz jutnak, amelyek az államháztartás valamilyen alrendszeréből származnak. Nem úgy értette: ajándékba kapják. A civileknek lehetőségük van a különböző kiírások készítésében részt venni (ld. PEMCS-ek – Pályázat Előkészítő Munkacsoport). Itt meg ugye el kell gondolkodni az összeférhetetlenségen, hogy a pályázati pályázhat-e.

A zárszót **Nemoda István** mondta el. Leszögezte, hogy nem csupán a megállapodásoknak van haszna, hanem a párbeszédnek, a konzultációnak is, és ez mindenképpen eljut a döntéshozókhoz.

A korábbi években alapvetően 4-5 előadó állt a konferencia, az előadók elsődlegesen célokat fogalmaztak meg, ehelyett itt és most mintegy 25 szereplő cserélt eszmét.

Új elem az idén, hogy a közszféra és a civil szféra mellett képviseltette magát a versenyszféra is. Tette ezt a források kapcsán, hiszen nem ezen a konferencián derült ki, hogy ez a legégetőbb probléma az intézményesültség és a professzionális menedzsment előtt. Való igaz, hogy a szervezetek bevétele több mint 50 %-a saját tevékenységből, sokszor a fő küldetéstől is távol eső bevételből származik.

A 2007-2013. közötti időszakban nem csak egy új finanszírozási és új támogatási rendszert kell felépíteni, hanem el kell, hogy kezdődjön a munkamegosztásnak egy differenciált, kiszámítható, átlátható, követhető minden oldalról szabályozott rendszere. Ez egy gyötrelmes

időszak, és nem csak évente egyszer kell értékelni, hanem többször össze kell ülnie minden oldalnak. Nem úgy, hogy a minisztérium oldaláról csak egy szervezeti egység képviselteti magát, hanem a kulcstárcák - pl. PM, GKM - képviselőinek jelenlétében kell a párbeszédet folytatni.

Ez az új integrált minisztérium, amely a szociális ellátást végző hatalmas intézményrendszert és a foglalkoztatáspolitikai igazgatását is magában foglalja, több más funkciója mellett (munkavédelem, fogyasztóvédelem, drog-szakigazgatás, stb.), az összkormányzati döntésekben hatékony, hatásos szeretne lenni, és elsősorban úgy, ahogy Molnár Máté is elmondta. Azaz fontos, hogy nem csak a munkanélküliség csökkentésében, enyhítésében, hanem a munkanélküli élethelyzetének javításában, a munkanélküli ember segítésében kell élen járni.

A KONFERENCIA JÖVŐKÉPE

A civil társadalom fejlődése a mennyiségi növekedés után minőségi szereplőjévé vált a társadalom előtt álló célok megvalósításában. Míg a rendszerváltozás kezdeti lendületében már maga az önszerveződés ténye is a szabadságot hozta magával, a társadalom előtt álló új kihívások azonban nem teszik lehetővé a kezdeti ösztönös lelkesedést. Aktív professzióra és professzionizmusra van szükség ahhoz, hogy a lefelé irányuló gazdasági spirálból ki tudjunk törni.

A konferencia története megmutatta mind a kormányzat, mind a civil társadalom érintett szereplői számára, hogy helye és szerepe van a foglalkoztatáspolitikában is az önszerveződéseknek. A civil szervezetek által megvalósított előcsatlakozási, az első Nemzeti Fejlesztési Tervhez sorolható programok sokasága, valamint a foglalkoztatási törvényben biztosított foglalkoztatási programokban való részvétel mind- megnyitotta az esélyt ahhoz, hogy valós partnerei lehessenek a foglalkoztatáspolitikának. De nem csak a foglalkoztatáspolitikának, hanem az ehhez szorosan illeszthető társadalmi kirekesztés elleni küzdelemnek, a társadalmi befogadás elősegítésének, a rurális térségekben élők munkahelyteremtésén keresztül megvalósuló életminőség-növekedésének, a foglalkoztatási és szociális szolgáltatások integrációján keresztül a marginalizált, szegregált helyzetben lévő, hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációjának és re-integrációjának.

Az elmúlt fél évtized eredményei azonban mind semmivé válhatnak, ha nem tudunk - kormányzati szereplők és civil szervezetek - egyetértésre jutni a közös cselekvések tekintetében. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv ebben a tekintetben is új fejezetet nyitott. Az Unió eleve megkövetelte a civil szervezetek részvételét a társadalmi tervezésnél, de jelenlétük nélkülözhetetlen a programokhoz kapcsolódó különböző testületekben, Monitoring Bizottságokban, Pályázat Előkészítő Munkacsoportokban, pályázatok előzetes bírálatánál, monitoringjánál.

Az ÚMFT mellett a vidékpolitika is jelentős esélyeket biztosít. A területpolitikában már országos és regionális szinten is megjelentek, sőt utóbbi esetében jogszabállyal biztosított módon megjelentettek civil szervezetek a döntéshozó testületekben. A konzultatív jog biztosítása a területfejlesztési törvényben példaértékű lehet a foglalkoztatáspolitikára is. Az ott megvalósult érdekegyeztetés bizonyította, hogy a civil szervezetek nem akadályozói, hanem segítői a

régiós, kistérségi kultúra kialakításának, ezzel egyidejűleg olyan közösségeket tudnak megszólítani, melyeket az igazgatás nem képes elérni.

A foglalkoztatáspolitikai érdekegyeztetés ezen a területen még gyerekcipőben jár. Sem a MAT, sem a civileket támogató OFA, sem a regionális munkaügyi tanácsok, sem a regionális képzési tanácsok számára nem biztosított, hogy munkájukat civil szervezetekkel is megtámogathassák. A megkövesedettnek mondható, „fosszilis” tripartit rendszert foggal, körömmel védik azok a szereplők, akik úgy vélik, hogy az egész társadalmat képviselni képesek, holott minden kutatás alátámasztja, hogy a civil társadalom egy önálló, organikus, minőségében is fejlődő szervezetrendszerévé vált a szociális dimenzióknak.

Meggyőződésünk, hogy legtöbb esetben a szociális partnerek alulinformáltságáról beszélhetünk, amelyről tudható, hogy minden előítéletesség táptalaja. „Lakva ismerjük meg egymást” – szól a magyar közmondás bölcsen. Éppen ezért szükségesnek tartjuk egyfelől a jelenlegi állapotok ki- és megbeszélését, a preconcepciók, előítéletek feltárását, a tényleges érdekek felszínre kerülését a társadalmi dialógus segítségével. A konferenciák keretét tudnak nyújtani ahhoz a dialógus-sorozathoz, melynek végeredménye lehet, hogy választott civil szervezetek a foglalkoztatáspolitikai legkülönbébb színterein felelős döntéshozóvá válhatnak. A legfrissebb KSH adatok szerint 2002 és 2006 között több mint 14 %-kal növekedett a 3. szektorban munkát vállalók száma, így az összlétszám csaknem elérte 100 ezer főt. 2006-ban a szektorban tevékenykedő önkéntes segítők becsült száma közel 440 ezer fő volt, az általuk teljesített 50 millió munkaóra cca. 24 ezer főfoglalkozású munkaidejével egyenértékű. Az önkéntesek munkájának becsült értéke meghaladta a 42 milliárd forintot.

A számokból, az adatokból látható, hogy a gazdasági szektor fontos szereplőjévé nőttek ki magukat a civil közösségek. Éppen ezért okkal formálhatnak igényt az őket érintő döntéseknél való részvételre.

Tudjuk, hogy hosszú és sokszor keserves út előtt állunk, sok-sok érdek áll szemben azzal, hogy a civil érdekek is manifesztálódjanak, kifejeződésre jussanak, képviselőiken keresztül beépülhessenek a döntésekbe, azonban meggyőződésünk, hogy nincs más út, mint a cselekvő partnerség. Ahogy a szociális gazdaságban, a foglalkoztatási paktumokban, a Leader programokban, az Equal programokban és még számos, a foglalkoztatáspolitikához szorosan köthető projektekben sikeresen működött és működik és működni fog, ha hagyják, ha akarják.

Van tehát miről beszélni az elkövetkezendő években. Beszéljük meg!

1.SZÁMÚ FÜGGELÉK

A KAMATTÁMOGATÁSI PROGRAM BEMUTATÁSA ¹

2005 folyamán az Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium a Civil Foglalkoztatási Műhely keretében rendszeres, koordinált egyeztetést folytatott a Humán erőforrás-fejlesztési Operatív Program és az EQUAL Közösségi Kezdeményezés kedvezményezettjeivel, elsősorban a civil szervezetekkel. E párbeszéd folyamán súlyos és egyre komolyabb figyelmeztetéseket kapott a tárca arról, hogy a HEFOP és EQUAL projektek végrehajtását és a már lekötött projekt támogatások felhasználását a projektgazda szervezetek súlyos likviditási problémái veszélyeztetik.

A kedvezményezettek által igénybe vehető 25%-os előleg a projektgazda szervezetek általános finanszírozási helyzete és a projektek negyedéves elszámolásainak viszonylagos lassúsága miatt nem biztosította teljes mértékben a projektek, és különösképpen az azokba bevont hátrányos helyzetű célcsoport tagjainak nyújtandó támogatások biztonságos finanszírozását. Az előleggel ugyancsak a projektidőszak végén kellett elszámolnia a kedvezményezettnek, de az uniós források biztonságos felhasználását célzó hazai jogszabályi előírások miatt az előleg és a köztes kifizetés együttes értéke nem haladhatta meg a támogatási összeg 80%-át. Az utolsó 20% finanszírozását a kedvezményezetteknek saját forrásból kell biztosítaniuk (2008. december 31-ig még zajlanak a HEFOP-ból megvalósuló projektek és az EQUAL projektek finanszírozásai), a támogatás utolsó részletének kifizetése a projekt zárójelentésének elfogadását követően történik meg. Ezen összeg előfinanszírozását működési célú, igen korlátozott forrásaikból a civil szervezetek nem tudják biztosítani, illetve szabályosan erre nem használhatják más projektjeikre kapott állami vagy egyéb támogatásaikat sem.

A fent leírt helyzet megoldására szakértői egyeztetéseken merült fel a kamattámogatási konstrukció gondolata, mely átmeneti megoldást kínált a probléma kezelésére. A 2006. márciusi MAT döntés értelmében az FMM megvizsgálta a támogatási mechanizmus lehetőségeit. Tárgyalásokat folytatott különböző bankokkal (kereskedelmi bankok, hitelintézetek és az MFB), és egyeztetett a Civil Foglalkoztatási Műhely

11 forrás: SZMM Társadalmi Párbeszéd és Civil Kapcsolatok Főosztálya

tagjaival is. A támogatási konstrukcióra kidolgozott szakmai program alapján a MAT 30/2006. (IV. 6.) számú határozatával döntött a program indításáról.

A kamattámogatási program keretében az FMM a Munkaerő-piaci Alap foglalkoztatási alaprésze központi keret terhére kamattámogatást biztosít kereskedelmi banki hitelfelvételi konstrukciókhoz nonprofit szervezetek számára oly módon, hogy az FMM megtéríti a nonprofit szervezetek hitelfelvételéhez kapcsolódó kezelési- és kamatköltségeket. A projekt végrehajtása érdekében felvett hitel kamataként maximum évi 12% vehető figyelembe. Ez a megoldás vissza nem térítendő támogatást nyújt a civil szervezetek számára a projekt záró elszámolásának benyújtásától az utolsó részlet átutalásának időpontjáig. A kamat- és kezelési költségek átvállalásának összegével növekszik a Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Programra fordított hazai hozzájárulás teljes költsége, azonban biztosítottá válik az uniós források felhasználása, elhárulnak a projektek megvalósításának adminisztratív és pénzügyi akadályai.

A program megvalósításának részletes lebonyolításáról, a feladatok, felelősségi körök meghatározásáról, a támogatási összeg felhasználásának szabályairól 2006. június 8-án az FMM MPA Főigazgatóság, az FMM Gazdálkodási Főosztálya és a HEFOP Irányító Hatóság Együttműködési Megállapodást kötött.

A kormányzati struktúra átalakulását követően az Együttműködési Megállapodás módosításával 2006. június 30-tól az „MPAkamat/2006” program lebonyolítása kikerült a HEFOP IH illetékességi köréből és az SZMM Társadalmi Párbeszéd és Civil Kapcsolatok Főosztályának (továbbiakban SZMM TPCKF) hatáskörébe került.

Ennek megfelelően a támogatási szerződések a nonprofit szervezet és az SZMM TPCKF között jöttek létre, s a versenyjogi szabályok értelmében az SZMM nem részesített előnyben egyetlen bankot sem. A szerződés megkötésének feltétele volt, hogy a szervezet rendelkezzen nyertes projekttel és már legalább egy benyújtott projekt-előrehaladási jelentéssel a HEFOP 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.5, 4.2 intézkedések valamelyikében, illetve az EQUAL Programban, valamint egy, a támogatási döntés időpontja után megkötött hitelszerződéssel.

A konstrukcióban támogatott hitel összege nem haladhatta meg a projekt teljes költségvetésének 20%-át (az EQUAL program esetében 10%-át), illetve a támogatható kamatok és kezelési költségek összege maximum a felvett hitel összegének 9%-a lehetett. A támogatást egy szervezet egy projektre csak egy alkalommal, maximum hat hónapos időtartamban vehette igénybe.

A program megvalósulásának tapasztalatai

A pályázat közzétételére 2006. június 16-án került sor. A támogatási körbe bevont szervezetek észrevételeinek, javaslatainak alapján, valamint a pályáztatás egyszerűsítése és gyorsítása érdekében a pályázati kiírás - 2006. augusztusban és novemberben - kétszer is módosításra került. Az első pályázatok elutasítása a pályázati felhívás néhány rugalmatlan pontja miatt történt, mely fennakadásokat sikerült áthidalni az új kiírásokban. Az egyes hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások eltérő gyakorlatából következően a „kezelési költségterítés” fogalma kiterjesztésre került, így az augusztusi 30-i módosítás szerint már a kezelési költség alatt értendő, minden a hitellel kapcsolatban felmerülő olyan költség, amit a hitelintézet/pénzügyi vállalkozás számít a kamaton felül, pl. folyósítási jutalék, hitelbírálati díj, szerződéskötési díj, rendelkezésre tartási díj. Míg az első kiírásban még nem volt lehetőség hiánypótlásra - a pályázónak ilyenkor újra egyben kellett benyújtania a pályázati dokumentációt - pályáztatás gyorsítása érdekében az új pályázati felhívás a támogatási igény benyújtása után lehetővé tette a hiánypótlást. Három szervezet kifejezett kérésére a november 28-i módosítás szerint olyan nem hatályos hitelszerződéssel birtokában is jelentkezhetnek, melyet a HEFOP vagy EQUAL program keretében hozott támogatási döntés időpontja után kötöttek meg. A szerződéskötést a legtöbb esetben - még e módosítások megjelentetése után is - késleltette a hiányos adatszolgáltatás és az összegek pontatlan megadása.

A programban - az előkészítés során HEFOP, EQUAL projektként - prognosztizált 250 civil szervezet közül 2006. július 1-december 31. között összesen 73 szervezet nyújtott be (a potenciális szervezetek majd 30 %-a) 82 darab támogatási kérelmet, mintegy 55 millió Ft keretösszeggel, melyből 75 nyert pozitív bírálatot. 2007. november végéig 75 darab támogatási szerződés került megkötésre és mintegy 47 millió Ft átutalása realizálódott. Az elszámolások elbírálása és az elszámolások szerinti maradvány visszautalására való felszólítás egész évben folyamatos volt. 2007. novemberig 47 szervezet elszámoltatása nem zárult le.

A program megvalósulása során az EQUAL és HEFOP pályázatok kedvezményezettjei körét illetően az alábbi tapasztalatok, következtetések összegezhetőek. A támogatási program célcsoportja elég széleskörűnek bizonyult, pályázhattak társadalmi szervezetek, alapítványok, közhasznú társaságok, egyházak, közalapítványok, egyházi fenntartású intézmények. Eredményesnek bizonyultak a pályázat kiírás módosításai, különösen azok, amik a támogatási időszakot megelőzően felmerülő költségek (pl. folyósítási jutalék, hitelbírálati díj) elszámolhatóságát is lehetővé tették. A támogatható kezelési költ-

ség és kamat mértéke a szokásos piaci árakhoz igazodik, a szokásos banki szolgáltatási díjak alapján meghatározott.

A 18/2006 (III.1) MAT határozatban elkülönített 200,0 millió forint negyedének felhasználása nem a Kedvezményezettek érdektelenségének tudható be, hanem a hitelfelvétel nehézségeinek, illetve a nem támogatható járulékos költségek magas összegének. A monitoring vizsgálatok egyértelmű jelzése, hogy a pályázaton nyertes nonprofit szervezetek rendszeres finanszírozási gonddal küzdenek az uniós projektek végrehajtása során. Általában olyan szervezetekről van szó, melyek párhuzamosan több forrásból valósítanak meg egymással összefüggő projekteket. Igaz, hogy a program mindössze 75 szervezetet érintett, azonban a szervezetek által felvett hitel meghaladta az *egy milliárd forintot* annak ellenére, hogy bebizonyosodott, hogy a nonprofit szervezetek többsége tapasztalatlan hitelfelvétel bonyolításában.

2007 szeptemberében az SZMM TPCKF összeállított egy kérdőívet az EQUAL és HEFOP pályázaton nyertes nonprofit szervezetek számára felmérendő, hogy a támogatásban részesült szervezetek részéről lenne-e igény a további támogatásra és kitér az egész ellenőrzési, kifizetési rendszer véleményezésére is. A kérdőívek részletes kiértékelése jelenleg zajlik, de előzetesen megállapítható, hogy a közeljövőben a szervezetek többsége 10 millió forinton túli hitelt tervez felvenni uniós projektjének finanszírozása érdekében, és a válaszadók 75%-a benyújtana újabb kamattámogatási pályázatot - ha indulna.

Tény, hogy a hosszú távú megoldást a projekt előrehaladási jelentések ellenőrzési határidejének lerövidítése jelentené és nem pedig az, hogy a kormányzat újabb források bevonásával hitelfelvételre ösztönözze a kedvezményezetteket - így új piachoz juttatva a pénzintézeteket -, ugyanakkor megállapítható, hogy jelenleg ennél gyorsabb és hatékonyabb megoldást senki nem kínál a projekt megvalósító szervezetek likviditási problémáinak kezelésére.

Összességében megállapítható, hogy az MPA finanszírozta kamattámogatási rendszer jó alapul szolgált az uniós forrásból finanszírozott pályázatok megvalósításához és átmenetileg (6 hónapra) segített a likviditási problémák megoldásában.

2. SZÁMÚ FÜGGELÉK

SZAKÉRTŐI JAVASLAT CIVIL SZERVEZETEK LIKVIDITÁSI PROBLÉMÁINAK MEGOLDÁSÁRA¹²

(háttéranyag az V. Civil Foglalkoztatási Konferencia résztvevői számára)

I. Előzmények

1. Háttér

E szakértői anyag célja, hogy áttekintést adjon a civil szervezetek különböző likviditási problémáiról, felvázolja a lehetséges megoldásokat és javaslatot tegyen a különböző megoldási lehetőségek megvalósíthatóságára (szervezeti, pénzügyi, emberi erőforrásigény, stb.).

E tanulmány nagymértékben épít a minisztériumi előterjesztésekre, a kérdésben összehívott megbeszélések emlékeztetőire, és a minisztérium által felkért szakértők szakértői anyagaira. A háttéranyag szerzői önálló másodelemzői munkát is végeztek.

2. A munka során feltárt tények

- A civil szervezetek 2007-2008-ban előreláthatólag **10 milliárd Ft** támogatást kapnak a Társadalmi Megújulás Operatív Programból (TÁMOP)
- Évente **250-300 M Ft** marad vissza az 1%-ból, amelynek a civilek részére történő felhasználásáról a Pénzügyminisztérium kész tárgyalni.
- A szektor felének bevétele ugyan nem haladja meg az 500e Ft-ot, de a másik fele sokkal több pénzzel gazdálkodik. A „kicsik” likviditási problémája az egyik napról a másikra élés, saját erő hiányában a

¹² forrás: KAI Consulting kft

mini-pályázatoknak és a tagok jóindulatának való kiszolgáltattottság; a „nagyok” tipikus likviditási problémája a bevállalt és a támogatóval leszerződött projektek költségeinek a megelőlegezése.

- A támogatások késedelmes kifizetésének oka egyrészt az **elhúzódo ellenőrzés**, a bürokrácia útvesztőiben bolyongó PEJ-ek; a másik oldalon pedig a civilek sokszor **fegyelmezetlen** pénzügyi és számviteli, valamint szakmai **megvalósításának** összjátéka.
- Az állam pénztárcája szűkös, önálló felelősséget nem kíván vállalni a problémák megoldásában. A bankok profitmaximálásra törekednek, bármit állítsanak is a reklámok.
- Az **etikus bank** (bank, amely projektbe való fektetéseit pl. környezettudatosan, ill. a társadalmi fenntartható fejlődést előtérbe helyezve teszi) rendszerét **Olaszországban** 20 év alatt építették ki, a **holland Triodos Bank** alaptőkéje 540e □ volt az 1980-as alapításkor, ma 124 M □; az angol **Charity Bank** a jótékonyosság állami adózási alapjainak lefektetését (és egy sor társadalmi/közösségi fejlődést) követően 30 évvel kezdett el valódi segítségként működni.
- Európa újonnan csatlakozott országai közül Magyarországon kívül Lengyelországban, Bulgáriában és Szlovákiában találunk hasonló kezdeményezéseket (nem kifejezetten bankok, de nyújtanak mikro-hiteleket).
- A 2006-ban 6 hónapig működő kamattámogatási rendszer 73 szervezet 82 kérelmére 55 M Ft-ot osztott ki. Az eljárás a visszajelzések szerint lassú volt (akár 3 hónap!), és kis összegekkel segítette a civilek likviditási problémáinak megoldását.

II. Civil szervezetek finanszírozási problémái

1.Késedelemmel kifizetett támogatások

A civil szervezetek likviditási problémái a civil szervezetek rendszerváltást követő megalakulása óta témája a civil közéletnek, a szakmai fórumoknak.

A szervezetek aktív részének legnagyobb problémája, hogy a **nyertes pályázataik előfinanszírozását** nem tudják saját erejükből meg-

oldani. Ez a szektor mindig is erőforrás-hiányos volt (és lesz is), ezen a helyzeten a pályázatokon elnyerhető támogatások sem segítettek, a 2004 óta működő NFT operatív programok és az EQUAL közösségi kezdeményezés pályázatai csak nehezítettek. Az NCA-ból szerezhető működési támogatások (elsősorban nagyságrendjüknel és a támogatott szervezetek alacsony számánál fogva) sem oldják meg ezt a problémát.

A probléma kezelésére az FMM 2006-ban kamattámogatási programot indított. A lehetőség alacsony publicitást kapott, mivel az alapon összesen 200 M Ft-ot különítettek el a MAT 18/2006 (III.1.) döntése nyomán.

A programban - az előkészítés során HEFOP, EQUAL projektként - prognosztizált 250 civil szervezet közül 2006. július 1. - december 31. között összesen 73 szervezet (a potenciális szervezetek majd **30 %-a!**) nyújtott be 82 db támogatási kérelmet, mintegy **55 millió Ft-os** keretösszeggel.

A támogatások késedelmes kifizetésének okai a következő időszakban sem szűnnek meg. Az előző időszakban a Magyar Államkincstár apparátusa bizonyult alacsony létszámúnak a minden számlára kiterjedő ellenőrzéshez, a következő időszakban ezek a nehézségek várhatóan az irányító hatóságok és a közreműködő szervezetek munkatársait érik el. Az **NFT** pályázatai **2008. december 31-vel** futnak csak ki, az **ÚMFT** pályázatainak dömpingje pedig **2008 elején** várható, így egy darabig dupla személyzetre lenne szüksége ezeknek az intézményeknek, amire persze vélhetően nincsen elegendő forrás. **A probléma tehát nem hogy fennáll, de minden valószínűség szerint hatványozottan jelentkezhetsz 2008 elején** (a megoldás valószínűleg nem a dupla stáb, hanem a hatékonyabb munkavégzés megvalósítása, pl. többek között az ellenőrzés minden számlára kiterjedőségének bizonyos összeg felettire változása, illetve a szűrőpróba ellenőrzés irányába való elmozdulás lehet ilyen megoldás).

A probléma tehát fennáll, megoldására **rövid, és hosszútávon** egyaránt gondolni kell.

Javaslatainkat az utolsó fejezet foglalja össze.

2. Saját erő biztosítása a különböző forrásokhoz való hozzáféréshez

A saját erő biztosítása az előcsatlakozási alapok idején sokkal egyszerűbb volt, azaz természetben (infrastruktúra, önkéntes munka) is lehetett a szervezeteknek a saját erőt felmutatniuk. Ez több szempontból is előnyös volt:

- A **civil szervezetek legfontosabb ereje** (ezért szeretjük őket) az „emberi erőforrásuk”, és az „emberi erőforrás” lelkesedése. Ezt nehéz pénzben megjeleníteni, azonban mégis sikerülhet, ha a támogató engedélyezi pl. az önkéntes tevékenységek elszámolását a pályázatban.
- Az önkéntes munka elszámolhatósága ebben az időben **önértékké, a közbeszéd tárgyává tette** az önkéntességet.

A strukturális alapok és a kapcsolódó hazai támogatások (más fejlesztési programok, pl. a norvég alap nem) újabban a **készpénzben meglévő saját erőt** preferálják. Ezzel újabb csapást mérnek a szervezetekre, akiknek nem csak az előfinanszírozást, hanem a támogatási összeggel párhuzamosan költött és elszámolt saját erőül szolgáló készpénzt is elő kell teremteniük. Erre eddig két megoldás kínálkozott a forrásszegény szervezetek számára:

- **Más támogatásokból** finanszírozzák az új projekt saját erejét (ez hosszútávon nyilvánvalóan „eladósodáshoz” vezet, illetve elszámolási trükköket indukál)
- Egyéb **számlatechnikai** szabálytalanságokkal (pl. a résztvevő szakértőknek kifizetett munkadíjak visszafolytatása készpénzben a projektgazdának).

Természetesen bármelyik megoldás választása távol áll a kiírók eredeti szándékától, azonban mégis végzetes megoldásokhoz sodorja a civil szervezeteket, ugyanis ha életben akarnak maradni, akkor pályázniuk kell, mindegy, hogy hogyan teremtik elő a pályázathoz szükséges készpénz önerőt. A legújabb pályázatok (pl. a DemNET által kezelt „Civil szervezetek és az Antidiszkriminációs Törvény végrehajtása” elnevezésű program) még azt is kikötik, hogy a saját erő nem származhat semmilyen más pályázatból, még NCA működési támogatásból sem (!). Szerencsés volna alaposan végiggondolni, hogy honnan teremtik elő ezek a szervezetek pl. az ebben a pályázatban megpályázható 25 M Ft 20%-os önrészét, azaz 5 M Ft-ot!

Javaslatunk, hogy a pályázatokhoz a jövőben ne kelljen készpénzben saját erőt biztosítani, mert ez nem segíti a szektor fejlődését, a társadalmi befogadás és megújulás eszméjének előrelépését sem, pedig a stratégiai célja ezeknek a pályázatoknak éppen ez volna.

Amennyiben a saját erő készpénzes biztosítása valamilyen más érvrendszer mentén mégis elengedhetetlen volna, úgy a kiíróknak biztosítaniuk kell valamilyen más módon ennek a pénznek a **legális**

előteremthetőségét (pl. külön erre a célra létesített NCA vagy más alapból támogatás).

3. Működési költségek és más likviditási problémák

A civil szervezetek egészen a legutóbbi időkig nehezen, vagy egyáltalán nem juthattak banki hitelekhez, mivel **nem volt fedezetül bevonható ingatlan vagy ingó vagyoniuk**. Ez a helyzet a támogatási szerződések korszakában már nem igaz, hiszen „zálogosítható” vagyoniuk a **támogatási szerződés**, melyben a támogató szerződéses garanciát vállal azért, hogy a támogatást a megfelelő szakmai munka fejében egyszer kifizeti. Működési költségeket az NCA támogatásából már lehet fedezni, persze jó volna, ha több ilyen lehetőség állna rendelkezésre.

Az eddig fel nem sorolt likviditási problémák megoldására érdemes lenne központi **gazdálkodási képzéseket** szervezni a civil vezetők számára, akik jóval kisebb mértékben rendelkeznek ezzel a szaktudással, mint for-profit vállalkozó társaik, pedig ők is egy piacon tevékenykednek, ahol (közel) ugyanazok a pénzügyi és számviteli szabályok érvényesek.

Javaslatunk, hogy az állam támogasson a civil szervezetek számára meghirdetett gazdálkodási és szervezetfejlesztési képzéseket.

III. Helyzetkép

Jelenleg az alábbi megoldások állnak a támogatási kérelemmel rendelkező likviditási problémákkal küzdő civil szervezetek rendelkezésére:

1. Mikrohitel Zrt.

A támogatási szerződésre, a cél szerinti bevételek növelésére, vagy forgóeszköz finanszírozásra felvehető nonprofit hitel maximális összege 3M Ft, maximális futamideje 1,5 év, kamata egységesen évi 13%, illetve további költség a szerződéskötési díj, amely a felvett összeg 1%-a. A szervezetek számára képzési, tanácsadási lehetőség is rendelkezésre áll. A szervezetet 4-6 hónap fejlesztési idő alatt lehetne kb. évi 300 hitelszerződést kiszolgáló szervezetté alakítani. Jelenleg 3 fő teljes állású, és 3 fő félállású munkatárssal rendelkeznek, és évi 120 hitelszerződést kötnek. A szervezet sarokszámai biztatóak, de további tőkére van szükség a növekedéshez. (www.mikrohitelrt.hu)

2. OTP Hungaro-Projekt Kft.

Az OTP leányvállalata. Az önkormányzatoknak és a vállalkozásoknak nyújtott projekt- és hiteltámogatáson túl civil szervezetek támogatását is vállalják. (www.otphp.hu)

3. Faktoring

Több bank létesített az utóbbi időben civil szervezetek likviditási problémáinak megoldására portfóliót (a teljesség igénye nélkül többek között MKB, Raiffeisen, stb.). A faktoring egy olyan komplex pénzügyi szolgáltatás, amely során a „faktor” megvásárolja ügyfele vevőkkel szembeni számlaköveteléseit, pontos nyilvántartást vezet azokról, és elvégzi a beszedéshez kapcsolódó feladatokat. A civil szervezetek kérvényei esetében a **támogatási szerződést kezelik számlaként**, ahol a „**vevő**” **maga a támogató**. Ekkor nincs szükség jelzálogra, csak biztosítékra a szakmai munka elvégzésére, ezt a bankok külső (pl. KAI Consulting Kft.) vagy belső (pl. az OTP esetében a Hungaro-Projekt Kft.) monitoring cég bevonásával végzik.

Szándékok

A minisztérium oldaláról (SZMM) többször felmerült már a kamattámogatási rendszer újraélesztése, illetve négy párti egyeztetéseken hangzott el a „civil bank” ötletének kidolgozása (NCA Civil Bank anyag is készült). Sokan gondolkodnak valamilyen forgóalap létrehozásában is. Annyi bizonyos, hogy az SZJA 1%-okból minden évben bennragad 2-300 M Ft, amely forrást a Pénzügyminisztérium is a civilek érdekében való felhasználásra kívánja fordítani.

IV. Javaslatok

1. Rövidtávon: Kamattámogatási rendszer

A következő hónapokban elindul a TAMOP kiírásainak 2007-2008-as évre vonatkozó része, amely során a civil szektor **10 Mrd Ft** támogatáshoz jut. 2008. december 31-ig még zajlanak az NFT HEFOP-ból megvalósuló projektek és az EQUAL projektek finanszírozásai. Az adminisztrációs körök lassúsága a hírek szerint nem változott, az ellenőrzés eljárásrendjében lényegi változások nem állnak be. Mindezek alapján valószínűsíthető, hogy továbbra is szükség lesz a kamattámogatási programra, ami a mostani helyzetben elsősorban tűzoltásul szolgál, ez az a program, ami a lehető leggyorsabban újra felállítható.

Ezzel persze hatalmas tömegű pénz áramlik az **államtól a civilek feje fölé a bankszektorba.**

A korábbi kamattámogatási konstrukción mindenképpen változtatni szükséges, két szempontból:

- **Le kell rövidíteni** a kamattámogatás megítélésének idejét.
- **Meg kell pályáztatni** a kamattámogatási programban részt venni akaró bankokat, az alábbi feltételek elvárása mellett:
 - i. A kamattámogatási programból származó bevételek meghatározott százalékát vissza kell forgatni a civil szektorba (banki alapítványon, jótékonyági programon, önkéntes munkán, projekt támogatáson keresztül).
 - ii. A civil szervezetek bankszámlájának havi vezetéséért nem lehet díjat felszámolni.
 - iii. A pályázatokhoz szükséges dokumentum (bankinfó) kiadása a nonprofit szervezetek számára ingyenes.
 - iv. Egyéb CSR célok kitűzése, végrehajtása.

A korábbi kamattámogatási rendszer dokumentációja egyszerű, nincs szükség a változtatásra.

A kamatok mellett **a többi járulékos költség igénylésére** is lehetőséget kell teremteni (pl. szakmai ellenőrzési díj).

Óvatos becsléseink szerint a kamattámogatásra elegendő lehet az évenkénti 200 M Ft, ami a korábbi tervekben szerepelt. Meg kell határozni (összegekre és indikátorokkal), hogy ennek a pénznek hány százaléka kell, hogy a civil szektorban megjelenjen. A jogi környezet megváltoztatására ehhez nincs szükség, kb. 2 fő teljes állású munkatárs szükséges a folyamatos működéshez (ha jól tudjuk, az előző időszakban 1 fő végezte ezt a munkát).

Egyet értve más kutatók hasonló témában készült tanulmányokban felsorolt előnyökkel és hátrányokkal, itt – saját kiegészítéseinkkel – ezeket ismétljük meg:

Előnyök:

- A **támogatási program célcsoportja széleskörű**, pályázhatnak társadalmi szervezetek, alapítványok, közhasznú társaságok, egyházak, közalapítványok, egyházi fenntartású intézmények.
- A támogatási összeggel szemben **elszámolhatóak a támogatási időszakot megelőzően felmerülő költségek** is, így a folyósítási jutalék, és a hitelbírálati díj.

- A támogatható kezelési költség és kamat mértéke a **szokásos piaci árakhoz** igazodik, a szokásos banki szolgáltatási díjak alapján meghatározott.

Hátrányok és korlátok:

- A kamattámogatás **csak érvényes, aláírt hitelszerződés** esetében vehető igénybe. Amennyiben a támogatás valamilyen okból nem kerül megítélésre az igénylő szervezet részére, abban az esetben a már meglévő hitelszerződés terheit a szervezetnek kell viselnie. A hitelszerződéstől történő elállás esetén egyszeri kezelési költség fizetendő. Ez a korlátot nem látjuk feloldhatónak.
- A **támogatás időtartama nagyon rövid, legfeljebb 6 hónap**, míg egyes projektek időtartama 30 hónap, így a projekt-végrehajtás elenyésző szakaszára biztosított a likviditás. A támogatás időtartamát nem korlátoznánk, hiszen az állam általi késések akár az egy éves időtartamot is meghaladhatják.
- A hitel kamat és kezelési költség támogatás alapja a **támogatási összeg maximum 10%-a lehet** (tehát egy 120 M Ft összértékű projekt esetében maximum 12 M Ft hitel után fizetendő kamat és kezelési költsége támogatható 6 hónapon keresztül). Ez a feltétel megmaradhatna, ha a támogatási időszakon belül többször is lehetne igényelni ezt az összeget akár 6 hónapra.
- Egy szervezet egy igényt nyújthat be kamattámogatásra, még akkor is, ha egyidejűleg több EQUAL vagy HEFOP projektje van megvalósítási szakaszban és a projekt időtartama 24-30 hónap is lehet.
- A hitel és kamattámogatási keret rendelkezésre állása nem nyilvános, így előfordulhat, hogy a kedvezményezett már olyan időpontban nyújtja be kérelmét, amikor a keret már kiürült, felhasználásra került. Folyamatos lenne a pályázatbeadás, a keret kiürülésekor közzétennék a kalap átmeneti bezárását további intézkedésig. Ezért is kell nagyon egyszerű dokumentáció.

A támogatás igénylésének legfontosabb feltétele - a pályázati felhívásban feltüntetett kritériumokon kívül - a hatályos hitelszerződés. A hitelbírálattal kapcsolatban a pénzügyintézetekhez általában az alábbi dokumentumokat szükséges benyújtani:

- létesítő okirat
- bírósági végzés a szervezet nyilvántartásba vételéről
- aláírási címpéldány
- 30 napnál nem régebbi, köztartozás nem létéről szóló igazolás
- banki igazolás bankszámla vezetéséről

- érvényes támogatási szerződés
- projekt leírás, szervezeti tevékenységi leírás
- utolsó 3 év mérlegbeszámolója
- projekt pénzügyi adatai

A hitelbírálathoz egy adatlapot is ki kell tölteni a kérelmező adataival. A felsorolt dokumentumokat a hitelbírálathoz elegendő a szervezet képviselőjének hitelesítenie, azonban a hitelszerződés megkötéséhez már eredeti dokumentumokat kell benyújtani.

A hitelkamat és kezelési költség támogatás igényléséhez benyújtandó dokumentumok:

- támogatási igénybejelentő adatlap (2. sz. melléklet) 1 eredeti és 1 másolati példányban;
- hitelszerződés két másolati példányban;
- aláírási címpéldány egy másolati példányban;
- hatályos létesítő okirat egy másolati példányban;
- számlavezető pénzügyi igazolása egy eredeti példányban.

A támogatás igényléséhez a kiíró szükséges és elégséges dokumentációt kér, mely könnyen beszerezhető és többségében a szervezet irattárában rendelkezésre áll.

A nyújtható támogatás összege a program végrehajtása érdekében felvett hitel kamata és kezelési költsége, amelynek együttes értéke nem haladhatja meg a támogatható hitelösszeg 9%-át. Kezelési költség alatt értendő, minden a hitellel kapcsolatban felmerülő olyan költség, amit a hitelintézet/pénzügyi vállalkozás számít a kamaton felül. Pl. folyósítási jutalék, hitelbírálati díj, szerződéskötési díj, rendelkezésre tartási díj. A projekt végrehajtása érdekében felvett hitel kamataként maximum évi 12% vehető figyelembe.

A Támogató Hatóság a piaci árak ismeretében, reális nagyságrendben határozta meg a támogatási arányszámokat.

2. Középtávon: Alap civil szervezetek likviditási problémáinak megoldására

Az SZJA 1 %-ból megmaradt pénz éppen elég volna a **Mikrohitel ZRt. leírt fejlesztése**éhez. Itt az állam valamilyen módon részvényessé válhatna, így alacsony költséggel tenné lehetővé egy már rutint szerzett szervezet számára a növekedést annak érdekében, hogy a civilek ne

csak támogatási szerződéssel, hanem más módon is hitelekhez juszanak (eszközvásárlásra, „befektetési” jellegű projektek megvalósítására). A bankszektor ezeket a hiteleket sosem fogja felvállalni, mert „nem éri meg”, azaz **nem hoz elegendő profitot**. Ez az investálás komoly „előtanulmányt” jelenthetne a külföldi példákhoz való későbbi csatlakozáshoz, ahol sokféle más termék is megjelenik. Ennek a részletes kidolgozására komoly gazdasági szakembereket kell felkérni, a jelen helyzetet nem oldja meg, hiszen Mikrohitel Zrt. saját bevallása szerint is legalább 6 hónapot jelentene a bővülés (ha újabb portfóliók kidolgozását is vállalják, akkor szerintem akár 1 évet is igénybe vehet a növekedés). Hatalmas tudás halmozódott fel külföldi befektetők pénzéből ebben a szervezetben, mindenképpen fontos lenne erre a tudásra új forrásokat ráépíteni.

Ehhez az alábbi jogszabályok módosítására van szükség:

- 1996. évi CXXVI. ún. 1%-os törvény módosítása (a törvényt módosítás előkészítése folyamatban)
- 2003. évi L. törvény a Nemzeti Civil Alapprogramról

(11. § (4) a rendelkezés szerint visszatérített összeg további felhasználásáról az a Kollégium jogosult dönteni, amely a visszatérítési kötelezettség alá eső támogatás folyósításáról rendelkezett. Ha a maradvány nem vonható, az lehetne az „alap alapja”. Továbbá meg kell határozni azoknak a pénzüsszegeknek is a sorsát, amelyek nem kerültek kiosztásra, mert nem adtak be a rendelkezésre álló összeg egészére támogatási igényt.)

Emberi erőforrás:

A Mikrohitel ZRt jelenlegi nonprofit ügyfélkörét két teljes állású és egy részállásban foglalkoztatott munkatárs látja el. A részvénytársaság most meglévő kapacitásával 100 nonprofit szervezetet magában foglaló portfóliót tud ellátni. A 100 szervezethez az eddigi tapasztalatok alapján közel 300 millió forintos portfólió tartozik.

Amennyiben a jövőben a kihelyezett hitel nagysága elérheti az 5-7 millió forintot - ami a közeljövőben történő termékfejlesztés egyik célja, ugyanis a Strukturális Alapokból finanszírozott projektek költségvetése magasabb, mint az eddigi átlagos projekt-nagyságnak megfelelő átlag -, úgy minden további 2 főállású dolgozó alkalmazásával 70 szervezettel, és további 300 millió forinttal bővíthetne a portfólió. A két új alkalmazott bére, illetve a munkájukhoz szükséges irodai háttér infrastruktúra megteremtése kigazdálkodható a kihelyezett tőke után szedett kamatokból, amennyiben a kamatmarge eléri a 10%-t, és a vissza nem fizetett hitelek aránya nem haladja meg a 3-4%-ot.

A Mikrohitel ZRt tervezi a Tolna, illetve Borsod megyében jelenleg is alkalmazott kollegáinak továbbképzését, ami után alkalmassá válnak a régiójukban működő nonprofit szervezetek kiszolgálására. Amennyiben elegendő kihelyezhető tőke állna rendelkezésre, lehetővé válna mind a hét régióban való megjelenés is, így a körzetben tevékenykedő nonprofit szervezetek számára egyszerűbbé válhat a személyes kontaktus megteremtése, fenntartása.

Mivel két régióban (Észak-Magyarországi és Dél-Dunántúli) már foglalkoztat a Mikrohitel ZRt. referenseket, akik képesek lennének kiszolgálni a jelentkező non-profit ügyfélkört (amellett, hogy a többi, szociális célú hiteltermékkel továbbra is tudnának foglalkozni), további öt munkatárs felvételére volna szükség a teljes országos lefedettség eléréséhez. A budapesti ügyfelek kiszolgálását az irodai stáb képes ellátni.

A jelenlegi tapasztalatok alapján elmondható, hogy a regionális képviselők munkavégzéséhez nem szükséges külön irodai háttér, ugyanakkor elengedhetetlen az útiköltség-térítés, telefonhasználat, laptop és egy mérsékelt működési (dologi) kiadás biztosítása.

A fentieknek megfelelően, a Mikrohitel ZRt. tapasztalatait és a nonprofit hiteltermékre vonatkozó várható piaci keresletet figyelembe véve, a teljes országos lefedettség eléréséhez, minimum 10%-os kamatmarge mellett mintegy 750 millió forintos hiteltőkére volna szükség. Ez a tőkenagyság lehetővé tenné a hitelezés hosszú távú fenntarthatóságát, rentabilitását. Ezzel a hitelprogram (civilbank) 175-200 további ügyfél (szervezet) hitelezését tenné lehetővé, ami előre láthatólag megfelel a reálisan várható piaci igényeknek.

3. Hosszú távon: Civil Bank

Mindenképpen el kell indítani a **Civil Bank ötletének** részletes kidolgozását. Az NCA által készített anyag meglátásunk szerint jó kiindulópont, azonban továbbdolgozása, továbbgondolása szükséges. Számos törvényt, adójogszabályt kellene módosítani annak érdekében, hogy egy ilyen bank számára kedvező feltételeket teremtsünk. Javaslatunk, hogy egy civil jogászból, gazdasági és/vagy civil szakemberekből álló 4-5 fős csapat kezdjen el közösen gondolkodni a civil bank ügyén. A külföldi példák is azt mutatják, hogy hosszú évek szükségesek az ötlet felmerülésétől, a jogszabályi környezet alakításán át a végső kidolgozásig. Az ötlet olyan, hogy olvasva pl. a Charity Bank leírásokat az ember azonnal szeretné ezt a nagyon jó dolgot létrehozni, és már holnaptól működtetni. Szánjunk időt arra, hogy kiforrjon, hogy egy jól működő szervezet jöhessen létre. Addig pedig dolgozzunk abból, amivel már rendelkezünk.

3. SZÁMÚ FÜGGELÉK

Dr. Arató Krisztina, Dr. Bartal Anna Mária, Nizák Péter:

„A CIVIL SZERVEZETEK TAPASZTALATAI A STRUKTURÁLIS ALAPOKBÓL FINANSZÍROZOTT PROJEKTEK PÉNZÜGYI LEBONYOLÍTÁSÁBAN”

Háttér

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium 2007. augusztusában bízta meg a Civil Európa Egyesületet a „A civil szervezetek tapasztalatai a Strukturális Alapokból finanszírozott projektek pénzügyi lebonyolításában” című kutatás lebonyolításával.¹³ A kutatás célja az volt, hogy megállapítsa, milyen típusú pénzügyi problémák merültek fel a civil szervezetek, mint főpályázók által lebonyolított HEFOP és EQUAL programok lebonyolítása során, és ezekre milyen megoldások születtek a gyakorlatban. A kutatás egyben szükségletfelmérés is volt, mely rávilágított, milyen kiterjedésű a probléma, milyen szervezeti kört érint, és milyen típusú segítséget igényelnek a szervezetek.

A módszer, a vizsgált szervezeti kör

A kutatás módszere a HEFOP és EQUAL program nyertesei körében végzett kérdőíves felmérés volt. 51 HEFOP és 17 EQUAL pályázó szervezet került a mintába, az NFT 1. keretein belül HEFOP és ROP programokat lebonyolító szervezetek köréből.

Időkeret

A kutatás 2007. augusztusában zajlott le, a kérdőívek feldolgozására, az eredmények összegzésére és a tanulmány megírására 2007. szeptember első felében került sor.

¹³A teljes kutatási anyag megtalálható a www.civileuropa.hu honlapon

Korábbi kutatások eredményei

A tanulmány „előzményének“ tekinthető vizsgálatok¹⁴ egy része a nonprofit szervezetek sajátos problémáira koncentrált az Európai Unió strukturális alapjainak fogadása során, más részük pedig a nonprofit szervezetek számára leginkább releváns programok (HEFOP, EQUAL) általános elemzésére vállalkozott.

A korábbi kutatások alapján a következő sajátosságok állapíthatók meg a nonprofit szervezetek strukturális alapokkal kapcsolatos eddigi tapasztalatai vonatkozásában:

- 2004 és 2006 áprilisa között a nonprofit szervezetek a strukturális alapokból kiosztható források mintegy 10%-át (kb. 66,5 Mrd forintot) szerződtek le.
- 2004 és 2006 között az átlagos projektméret megközelítette a 82 millió forintot, mely adat arra mutat, hogy elsősorban professzionális szervezetek forrasszerzési lehetőségeit biztosították ezek a források.
- A 2004 és 2006 közötti strukturális alapokból finanszírozott projektek regionális megoszlása kiegyensúlyozottságot mutat.
- Mindhárom kutatás egyértelműen kimutatja, hogy a nonprofit szervezetek, illetve általában a pályázók két kulcsfontosságú - az intézményrendszer működési hiányosságaiból fakadó - problémával küzdenek a projektek végrehajtása során:
 - A kifizetések csúszásával;
 - A szerződés-kötés, valamint a projektek végrehajtása során benyújtott dokumentációval kapcsolatos visszajelzések késésével.
- A tanulmányok megállapítják, hogy amennyiben a fenti hibák likviditási gondokat okoztak a pályázó szervezeteknél, azt leginkább a nonprofit szervezetek voltak kénytelenek hitelfelvétellel orvosolni. Ez a probléma megoldási módszer abból adódik, hogy más szervezetek (vállalkozások, önkormányzati intézmények) saját vagy

14 Kuti Éva: A nonprofit szervezetek uniós pályázatokon elért eredményei; A Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program projektfejlesztési és támogatási rendszere; Az EQUAL közösségi kezdeményezés magyarországi programjának folyamatos elemzése.

fenntartóik likviditása következtében nem szorulnak rá erre a szükségmegoldásra.

Érdemes megjegyezni, hogy ez a több oldalról bizonyított problémakör - a projektek pénzügyi-technikai lebonyolításának az intézményrendszer által okozott nehézségei - a projektek igazi lényegét, a végrehajtás tartalmi vonatkozásait szorítják háttérbe.

A CIVIL EURÓPA EGYESÜLET KUTATÁSÁNAK EREDMÉNYEI

A Civil Európa Egyesület által végzett kutatás eredményei igazolták a korábbi vizsgálatok eredményeit, vagyis az intézményrendszer nem megfelelő működéséből adódó problémák továbbra is aktuálisak.

A kutatásban 51 HEFOP és 17 EQUAL pályázó szervezetet kérdeztünk meg. A kutatás fontos eredményének tartjuk, hogy a szervezetek egy nem elhanyagolható részének az EU-s pályázati források jelentik a fő bevételi lehetőségeket, míg egy másik hasonló nagyságú rész számára szükséges, de adott esetben nélkülözhető források. A szervezetek közel kétharmadának pedig a pénzügyi, gazdálkodási „több lábbon állást” biztosítják az EU-s pályázatokból származó bevételek.

A szervezeti működési problémák vizsgálata azt tárta fel, hogy az itt azonosított problémák nem csak és kizárólagosan a civil/nonprofit szektor problémái, hanem minden olyan szervezeté, amely egyfelől a hazai közszolgáltatások piacán az állami feladatátvállalás területén megjelenik, mint szolgáltató. Másfelől pedig a különböző pályázati formációkban, mint pályázó vesz részt.

Általában az európai uniós pályázatok és saját programjaik esetében a megkérdezett szervezetek három fő probléma-típust emeltek ki:

1. projektek kiegyensúlyozott (időbeli) finanszírozása
2. előfinanszírozási „kényszer”
3. likviditási problémák a projekt megvalósítása során

Az eredmények azt mutatják, hogy a szervezetek többsége a pénzügyi ismeretek és a humán erőforrás tekintetében felkészülten „vágott neki” az európai uniós pályázatoknak.

Felkészülés a projektek pénzügyi-gazdálkodási nehézségeire: egyfelől lezajlott egyfajta tanulási folyamat (nem feledve a kérdést, hogy

milyen áron?), másfelől pedig az első pályázó szervezetek problémáinak széleskörű kommunikációja elérte hatását.

Összességében elmondható, hogy a – különösen a többször pályázó – válaszadó szervezetek igen lassan, de alkalmazkodtak az európai uniós pályázatokkal járó pénzügyi nehézségekhez és erre igen változatos módon, különböző „technikákat” alkalmazva készültek fel.

Az önrész biztosításának kényszerét - mely a felmérés alapján súlyos probléma a nonprofit szervezetek részére - a szervezetek tipikusan belső megoldásokkal próbálták kezelni, az önrész által okozott pénzügyi gondokat, más pályázati forrásokból, illetve belső tartalékaik felhasználásából próbálták fedezni. Az a tény, hogy más kormányzati pályázati forrásokból nem lehet fedezni az önrészt, negatív hatással van a szervezetekre, melyek háromnegyede jelezte, hogy pályázati aktivitásuk is csökken emiatt. Az önrész kötelezettsége már a programok elején pénzügyi nehézségeket okoz, ráadásul nemcsak konkrét pénzügyi problémaként érezteti hatását, hanem hosszú távú, továbbgyűrűző hatása is lehet, hiszen jelentősen csökkenti a pályázati aktivitást.

A projekt-támogatás első részletének késése esetén az érintett szervezetek többfajta megoldás kombinációjával éltek:

- az első típusba azokat a megoldási módokat sorolhatjuk, amikor a szervezet a belső erőforrásait használta fel (pénzügyi tartalékokból és/vagy más pályázati forrásokból és/vagy tagi kölcsönből és/vagy várható bevételekből –leggyakrabban a normatív támogatásokból),
- a második típusba tartozó megoldásoknál még mindig a belső erőforrásait (pénzügyi tartalékok és/vagy más pályázati források) használja fel a szervezet, de ezt kiegészíti olyan, egyéb megoldásokkal, amelyek áthidaló és kedvező jellegűek (pl. magán kölcsönökkel, amit sok esetben a szervezet menedzsmentje biztosít, vagy az alapítói támogatást, vagy éppen a partner szervezet kölcsönével),
- végezetül a megoldások harmadik típusa a belső (pénzügyi tartalékok, várható bevételek, más pályázati bevételek) és a külső erőforrásokat (banki kölcsönt, folyószámla hitel, jelzálog hitelt, más szervezettől kapott kölcsönt) mobilizálta a projekt finanszírozására.

A projekt-támogatás utolsó részének késéséből adódó problémák áthidalására már kevésbé tudunk tipikus megoldásokat tetten érni, hanem

több esetleges megoldást láthatunk. Mindezek arra utalnak, hogy a szervezetek több mint a felének mind a belső, és körülbelül 80%-ának a külső erőforrás-lehetőségei is kiapadtak.

Némi túlzással azt mondhatjuk, hogy a projekt-támogatás első részletének kifizetésekor fennálló problémák ebben szakaszban „drámaivá” sűrűsödtek. A 39 HEFOP válaszadó szervezet közül csak egy olyan szervezet volt, amely azt mondta, hogy a projekt-támogatás utolsó részletének kifizetésével nem volt problémája. Az 51 HEFOP válaszadó szervezet közül 31 szervezetnek (61%-nak) mind a projekt-támogatás első, mind utolsó részletével volt problémája. Közülük mintegy 40%-ra volt tehető azoknak az aránya, akik egyfajta eladósodási spirálba kerültek be.

A felmérés alapján megállapíthatjuk tehát, hogy a programok megvalósítása során a támogatási részletek folyósításával kapcsolatos problémák alapproblémaként jelentkeztek. A projektek akadozó, nem kiegyensúlyozott finanszírozása súlyos pénzügyi és szakmai problémákat okozott a lebonyolítóknak.

A hitelfelvétellel kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy a banki hitelek felvett szervezetek növekvő mértékben érzékelték problémásnak a hitelek felvételét. A bankok leggyakrabban az aláírt támogatási szerződést fogadták el fedezetként. A problémák következményei, hatásai jóval túlnyúltak a szervezeteken és azok közvetlen környezetén, kihatottak a szakmai program minőségére és a partnerekkel való viszonyra is. A hitel felvételénél ki kell még arra is térnünk, hogy potenciális hitel felvevőként a pályázó szervezetek mintegy harmada - negyede valószínűsíthető, a következők miatt:

- van a szervezeteknek egy igen számottevő csoportja, amely „soha, semmilyen körülmények között” nem fog és nem vesz fel hitelt,
- egy másik csoportjuk igényt tartana a hitelekre, de a magas piaci kamatokat már nem tudnák kigazdálkodni, végezetül pedig
- a jelzáloghitel felvétele a szervezetek többsége számára elérhetetlen, hiszen nem rendelkeznek saját tulajdonú épülettel.

A szervezetek pénzügyi problémák kezelésére, a szervezetek fenntarthatóságára, és a hitelfelvétellel kapcsolatos javaslatait összegezve megállapíthatjuk, hogy a szervezetek főként az állami oldaltól várják az intézkedéseket, ezek közül is kiemelten azt tartják fontosnak, hogy az állami oldal tartsa be a szerződéseket, szabályokat. A pályázati programok lebonyolítási folyamatának, szabályzóinak megváltoz-

tatására is jelentős igény mutatkozik. A szervezetek által adott válaszokból kiderül, hogy a pénzügyi problémák kezelésre, a fenntarthatóság biztosítására elsősorban a fenti intézkedésekben, eszközökben gondolkodnak, a szervezetek kisebb része látja úgy, hogy a megoldást különböző új állami vagy állam által kezdeményezett pénzügyi konstrukciók jelentenék.

Javaslatok

A fentiekben ismertetett kutatás, valamint a 2005 és 2006 során végzett vizsgálatok által bizonyított problémák, melyek a nonprofit szervezeteket érintették a strukturális alapokból, illetve közösségi kezdeményezésekből finanszírozott projektek végrehajtása során, a kedvezményezettek egyik legjelentősebb csoportját sújtották. 2004 és 2006 áprilisa között – mely időszakban lekötötték a források mintegy 96%-át (Kuti 2006.) – a leszerződött 644 milliárd forintnak a feléért nonprofit szervezetek is versenybe szállhattak (azaz 322 milliárd forintért). A nonprofit szervezetek a teljes összeg 10 százalékát tudták leszerződni, mely arány kedvezőbb, ha csak a számukra elérhető forrásokkal vetjük össze a lekötött források mértékét: ebben az esetben a számukra pályázható támogatások 16 és fél százalékát „hozták el”. Ez mindösszesen 66,5 Mrd forint.

A Nemzeti Fejlesztési Terv befejezésével nem „múlnak el” a tanulmányban részletezett nehézségek. A 2007-13 közötti tervezési-programozási időszak magyarországi tervdokumentációja, az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) ugyanis összességében jóval nagyobb volumenű fejlesztéseket tesz lehetővé, mint korábban a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT), s ez nyilvánvalóan azzal jár, hogy a nonprofit szervezetek számára is növekedés várható mind a projektek/kedvezményezettek számának, mind pedig a projektek volumenének tekintetében. Az ÚMFT keretében az összesen 14 operatív program (7 ágazati és 7 regionális) közül mindegyik regionális OP, valamint a TÁMOP, a TIOP és a KEOP tartalmaz nonprofit szervezetek számára is elérhető forrásokat. A nonprofit szervezetek által (és más kedvezményezett csoportok által is) pályázható összes forrás mintegy 495,45 Mrd forintot tesz ki. Ebből a csak nonprofit szervezetek által pályázható összeg mintegy 12,9 Mrd forint.

Amennyiben abból indulunk ki, hogy a nonprofit szervezetek pályázói aktivitása és sikeressége nem változik, akkor az NFT tapasztalataira építve 16,5 százalékos sikerességet számítva 81,9 Mrd forint felhasználására számíthatunk az ÚMFT időszakában. Ez a nonprofit szervezetek számára mintegy 25%-os forrásbővülést jelent.

Mindezek alapján egyértelmű, hogy a tanulmányban jelzett, a strukturális alapokból finanszírozott, a nonprofit szektor által lebonyolított projektek pénzügyi végrehajtásának körülményein javítani kell.

Ahhoz, hogy a 2007-13-as költségvetési időszakban elkerülhetőek legyenek a kutatásban feltárt pénzügyi problémák véleményünk szerint elsősorban a programok lebonyolítása során az Irányító Hatóságok Működési Kézikönyveiben lefektetett eljárásbeli szabályait kellene betartani és betartatni, illetve a folyamatot hatékonyabbá, felhasználóbaráttá tenni. Másodsorban a lebonyolítást szabályozó rendeleteket lehet módosítani és végül (amennyiben a fenti megoldások nehézségekbe ütköznek, illetve kivitelezésük nem kap kellő támogatottságot), folytatni lehet a már megkezdett állami programokat (kamattámogatás), illetve új programokat, pénzügyi megoldásokat lehet indítani. A részletes javaslatunk a következők:

a.) Az eljárásbeli szabályok betartása

A kutatási eredmények alapján leszögezhetjük, hogy a HEFOP és EQUAL programokat lebonyolító szervezetek pénzügyi problémái elsősorban abból adódtak, hogy a programok során az eljárásbeli szabályok - elsősorban az állami oldal hibájából - sérültek. Kijelenthetjük, hogy a programok lebonyolítása során a problémák nagy része elkerülhető lenne, illetve minimálisra csökkenne, ha a közreműködő szervezetek és Irányító Hatóságok betartanák az eljárásbeli szabályokat. Ennek érdekében célszerű lenne szankciókat rendelni az állami oldal mulasztásai mellé is, mert a jelenlegi tapasztalatok alapján mulasztás esetén szankciók csak a kedvezményezetteket sújtják. Ajánljuk egy szigorú minőségbiztosítási rendszer bevezetését is, valamint a belső monitoring és ellenőrzés megerősítését.

b.) A lebonyolítást szabályozó rendeletek módosítása

A kutatás eredményei alapján körülhatárolhatjuk, hogy a projektek lebonyolítását meghatározó jelenlegi szabályozók közül a szervezetek számára egyértelműen az előleg és az utolsó részlet százalékos aránya okoz problémát. A támogatás 25%-nak előlegként való biztosítása egyértelműen kevésnek bizonyult, így ennek 30-50%-ra való növelése megfontolandó. A projekt befejezése, és az elszámolás után folyósított általában 20% utolsó részlet szintén komoly terhet ró a lebonyolítókra, így ennek az összegnek a 10% körüli szintre csökkentése szintén ajánlott. Véleményünk szerint a 2007-13 közötti időszakban lebonyolítandó Strukturális Alapokból finanszírozott programok egyébként is valószínűsíthetően megkövetelik a kifizetésekre vonatkozó előírásokat tartalmazó „Az államháztartás működési rendjéről szóló többször módosított 217/1998. (XII. 30.) Kormányrendelet módosítását, így nem látjuk reménytelennek a fenti javaslat kivitelezését.

c.) Már megkezdett állami programok folytatása

Véleményünk szerint - amennyiben a fenti javaslatok kivitelezése akadályokba ütközik - érdemes fontóra venni az SZMM által 2006-ban kiírt „nonprofit szervezetek HEFOP és EQUAL pályázati projektjeivel összefüggő hitelkamatainak és a hitellel összefüggő kezelési költségeinek támogatására” című program folytatását, továbbfejlesztését, illetőleg hasonló programok indítását. A program lehetőségeit az érintett szervezetek ugyan nem használták ki száz százalékosan, de ez valószínűleg nem abból adódott, hogy nem volt meg a szervezetek oldaláról az igény, hanem a kommunikáció volt kevésbé hatékony.

d.) Új programok, pénzügyi megoldások indítása

A fenti megoldások mellett - hangsúlyozzuk, hogy azok kivitelezhetetlensége esetén - lehetséges új állami programok indítása, illetve pénzügyi megoldások keresése is. A pénzügyi megoldás tartalma a kutatás alapján jól körülhatárolható, a szervezetek által megfogalmazott problémák, szükségletek a következők:

- Kamatmentes vagy alacsony kamatú hitelkonstrukciók
- A szokásostól eltérő hitelbíráló (fedezet)

A fentiek biztosítására több eszköz lehetséges. Véleményünk szerint új, speciális pénzügyi felállítása (civil bank, nonprofit bank, stb.) ésszerűtlen lenne, hiszen egyrészt a jelenlegi pénzügyi intézetek képesek biztosítani a fenti lehetőségeket, szolgáltatásokat, illetve egy új pénzügyi intézet felállítása időigényes lenne, és drágább megoldást jelentene, mint egy már létező pénzügyi intézet vagy pénzügyi intézetek bevonása.

Amennyiben a már létező pénzügyi intézeteken keresztül nyújtaná az állam a fenti szolgáltatásokat, véleményünk szerint logikusabb és hatékonyabb lenne, ha állami pénzügyi intézeten keresztül biztosítaná ezeket, hiszen a kereskedelmi bankok bevonása időigényesebb lenne, az állami garanciák biztosítása valószínűleg plusz pénzeszközöket igényelne. A kereskedelmi bankok mellett szóló lehetséges érveket (plusz tőke biztosítása, a verseny miatt kedvezőbb konstrukciók kínálata) véleményünk szerint a bankszektorban tapasztalható jelenlegi piaci helyzet nem igazolja.

Nonprofit Humán Szolgáltatók Országos Szövetsége

Cím: 1132 Budapest, Alig utca 12.

Telefon/fax: (+36-1) 270-0414; (+36-1) 270-0433

E-mail: nonprofit@chello.hu

Internet: www.humszolg.hu